НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Відділення заочного та дистанційного навчання

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Спеціальність 072 – „Фінанси, банківська справа та страхування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему:

«Банківське кредитування: сучасний стан та перспективи розвитку»

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Студент групи Качкар Ярослав Віталійович
Фз-4(20.25) _____
(підпис)

Науковий керівник _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Робота допущена до захисту _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Київ 2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ВІДДІЛЕННЯ ЗАОЧНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь – ***бакалавр***
Галузь знань - ***07 «Управління та адміністрування»***
Спеціальність – ***072 «Фінанси, банківська справа та страхування»***
Освітньо-професійна програма – ***«Фінанси, банківська справа та страхування»***

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., проф. Т.Г. Бондарук
_____
«18» грудня 2023 р.

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу бакалавра
Качкар Ярославу Віталійовичу

1. Тема роботи: Банківське кредитування: сучасний стан та перспективи розвитку
керівник роботи: д.е.н., професор Бондарук Т.Г..
затверджена наказом по Академії від «18» грудня 2023 р. № 426
2. Термін здачі студентом закінченої роботи 10 травня 2024 р.
3. Вихідні дані роботи: закони та нормативні акти України; офіційні дані Національного банку України, Державної служби статистики України; звітні дані Міністерства фінансів України, результати наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних фахівців з питань кредитоспроможності підприємства
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить зробити):
1) теоретичні засади здійснення банківського кредитування
2) аналіз сучасного стану банківського кредитування
3) перспективи розвитку банківського кредитування.
5. Перелік графічного матеріалу: Схеми, діаграми, таблиці
6. Дата видачі завдання 28 грудня 2023 р.
Керівник _____
(підпис)
Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Затвердження теми і наукового керівника кваліфікаційної роботи бакалавра на засіданні кафедри	18.12.2023	Виконано
2.	Опрацювання першоджерел по темі роботи	10.01.2024	Виконано
3.	Розробка плану роботи, методики та інструментарію досліджень	22.01.2024	Виконано
4.	Проведення економічних досліджень та їх аналіз	07.02.2024	Виконано
5.	Написання вступу до роботи	20.02.2024	Виконано
6.	Написання першого розділу роботи	06.03.2024	Виконано
7.	Написання другого розділу роботи	20.03.2024	Виконано
8.	Написання третього розділу роботи	03.04.2024	Виконано
9.	Написання висновків та пропозицій, оформлення роботи	10.04.2024	Виконано
10.	Подача першого варіанту роботи на кафедру	17.04.2024	Виконано
11.	Доопрацювання роботи згідно з зауваженнями керівника	24.04.2024	Виконано
12.	Попередній захист роботи	08.05.2024	Виконано

Студент_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра

студента Національної академії статистики, обліку та аудиту

Качкар Ярослава Віталійовича

Тема: «Банківське кредитування: сучасний стан та перспективи розвитку»

Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки.

Містить 10 таблиць, 14 рисунків, 65 літературних джерел.

Актуальність дослідження. Об’єктивна необхідність кредиту в сучасних мовах зумовлена закономірностями кругообігу капіталу в процесі розширеного відтворення. Для нормального функціонування виробничого процесу зокрема суб’єкти господарювання повинні мати достатні та необхідні запаси, що створюються власними коштами суб’єкта господарювання. Однак через специфічні різні обставини для кожного суб’єкта господарювання, зокрема такі як сезонність та характер виробництва, різноманітні умови постачання сировини та матеріалів тощо, що й зумовлює необхідність одержання кредиту. Як правило кредитом покривається різниця між загальною потребою підприємства в оборотних коштах і наявними в суб’єкта господарювання власними коштами. Отже, кредит виступає як балансуюче необхідне джерело формування оборотних засобів і забезпечує нормальні фінансові умови господарської діяльності суб’єкта господарювання, коли потреба в оборотних коштах може раптово зростати,

Для фізичних осіб кредитування – це можливість задовольнити свої потреби, придбати предмети побуту, покращити умови проживання, придбати житло, а також ще багато іншого для чого на даний момент не має грошей. Для юридичних осіб – це може бути придбання основних засобів, ремонт, реконструкція, добудова, будівництво нерухомого майна, а також кредит може

передбачати інвестиційні цілі. Тому сучасний стан банківського кредитування є важливим як для національної економіки так і для суб'єктів господарювання.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних та практичних засад процесу кредитування банківської установи та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Об'єктом кваліфікаційної роботи бакалавра є процес банківського кредитування.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є теоретико-практичні засади управління процесом банківського кредитування.

Використані методи наукового дослідження. У кваліфікаційній роботі бакалавра використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. При дослідженні необхідності і сутності кредиту в ринковій економіці був застосований історично-науковий підхід. Для визначення та аналізу етапів процесу кредитування та їх характеристик застосовувався порівняльний аналіз. Характеристики державних програм банківського кредитування в Україні досліджувалися шляхом узагальнення. Аналіз банківського кредитування здійснювалося на основі статистичного аналізу та узагальнення. Визначення напрямків підвищення ефективності банківського кредитування здійснювалося на основі ситуаційного аналізу, узагальнення.

У першому розділі досліджено теоретичні засади здійснення банківського кредитування в умовах ринкової економіки. Особлива увага звертається на необхідність і суть кредиту в ринковій економіці, етапи процесу кредитування та їх характеристику, державні програми банківського кредитування.

У другому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра проведено аналіз банківського кредитування. Проаналізовано фінансово-господарську діяльність банку та його кредитний портфель.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра розглянуто перспективи розвитку банківського кредитування. Досліджено проблеми процесу банківського кредитування та запропоновано шляхи їх вирішення в

банківській установі, запропоновано напрями розвитку банківського кредитування.

Практичне значення кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в тому, що розроблені наукові пропозиції та практичні рекомендації можуть бути застосовані у діяльності банківських установ.

Ключові слова: кредит, банківський кредит, кредитний процес, кредитні програми, банківська установа.

Студент _____ _____

ЗМІСТ

ВСТУП		8
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ	11
1.1.	Необхідність і суть кредиту в ринковій економіці	11
1.2.	Етапи процесу кредитування та їх характеристика	20
1.3.	Характеристика державних програм банківського кредитування	26
РОЗДІЛ 2.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ	36
2.1.	Організаційна характеристика банківської установи	36
2.2.	Аналіз фінансово-господарська діяльність банку	42
2.3.	Аналіз кредитного портфеля банківської установи	52
РОЗДІЛ 3.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ	63
3.1.	Проблеми процесу банківського кредитування та шляхи їх вирішення в банківській установі	63
3.2.	Напрями розвитку банківського кредитування	72
ВИСНОВКИ		79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		82
ДОДАТКИ		92

ВСТУП

Актуальність дослідження. Об’єктивна необхідність кредиту в сучасних мовах зумовлена закономірностями кругообігу капіталу в процесі розширеного відтворення. Для нормального функціонування виробничого процесу зокрема суб’єкти господарювання повинні мати достатні та необхідні запаси, що створюються власними коштами суб’єкта господарювання. Однак через специфічні різні обставини для кожного суб’єкта господарювання, зокрема такі як сезонність та характер виробництва, різноманітні умови постачання сировини та матеріалів тощо, що й зумовлює необхідність одержання кредиту. Як правило кредитом покривається різниця між загальною потребою підприємства в оборотних коштах і наявними в суб’єкта господарювання власними коштами. Отже, кредит виступає як балансуюче необхідне джерело формування оборотних засобів і забезпечує нормальні фінансові умови господарської діяльності суб’єкта господарювання, коли потреба в оборотних коштах може раптово зростати,

Для фізичних осіб кредитування – це можливість задовольнити свої потреби, придбати предмети побуту, покращити умови проживання, придбати житло, а також ще багато іншого для чого на даний момент не має грошей. Для юридичних осіб – це може бути придбання основних засобів, ремонт, реконструкція, добудова, будівництво нерухомого майна, а також кредит може передбачати інвестиційні цілі. Тому сучасний стан банківського кредитування є важливим як для національної економіки так і для суб’єктів господарювання.

Ступінь розробленості проблеми. Обговорення проблем сучасного стану банківського кредитування – це досить багатогранне явище, яке розглядає та досліджує велика кількість вітчизняних та іноземних науковців. Теоретичне підґрунтя розвитку банківського кредитування закладене у працях науковців, таких як О. Болдирєв, В. Глущенко, О. Дзюблюк, О. Криклій, Г. Музиченко, Я. Молохова, Р. Павленко, Л. Примостка, І. Сало. Водночас аналіз

наукової літератури з теми дослідження дає змогу стверджувати, що не вирішеною остаточно залишається низка теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних з подальшим розвитком банківського кредитування в сучасних кризових умовах військової агресії.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних та практичних засад процесу кредитування банківської установи та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Виходячи з цієї мети, необхідно вирішити такі **завдання**:

– Дослідити необхідність і суть кредиту в ринковій економіці;

– дослідити етапи процесу кредитування та їх характеристика;

– проаналізувати характеристики державних програм банківського кредитування;

– проаналізувати фінансово-господарську діяльність банку;

– дослідити та проаналізувати кредитний портфель банківської установи;

– запропонувати шляхи вирішення проблеми банківського кредитування;

– визначити проблеми та перспективи розвитку банківського кредитування.

Об'єктом кваліфікаційної роботи бакалавра є процес банківського кредитування.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є теоретико-практичні засади управління процесом банківського кредитування.

Використані методи наукового дослідження. У кваліфікаційній роботі бакалавра використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. При дослідженні необхідності і сутності кредиту в ринковій економіці був застосований історично-науковий підхід (пп. 1.1.). Для визначення та аналізу етапів процесу кредитування та їх характеристик застосовувався порівняльний аналіз (пп. 1.2.). Характеристики державних програм банківського кредитування в Україні досліджувалися шляхом узагальнення (пп. 1.3.).Аналіз банківського кредитування здійснювалося на основі статистичного аналізу та узагальнення (пп. 2.1., пп. 2.2., пп. 2.3.).

Визначення напрямків підвищення ефективності банківського кредитування здійснювалося на основі ситуаційного аналізу, узагальнення (пп.3.1-3.2.).

Практичне значення кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в тому, що розроблені наукові пропозиції та практичні рекомендації можуть бути застосовані у діяльності банку.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1.Необхідність і суть кредиту в ринковій економіці

З розвитком суспільства та ринкових відносин кредит став одним із вирішальних елементів господарського життя суспільства. Кредит став основним чинником руху капіталу, а силою, що рухає ринкову економіку кредитний механізм. Індивідуальний капітал має тісний зв'язок з необхідністю кредитування[43]. Значення «кредит» має неоднозначне тлумачення, як у теоретичному, так і в практичному аспекті. «Кредит» має походження від латинського «creditum», що означає «позика», «борг». Також, лінгвісти ототожнюють його із «credos», тобто «вірю», «довіряю» [4, с. 55]. Кредитування засноване на довірі надання позики однією особою іншій та має на меті повернення основного боргу у певний зазначений строк із виплатою ціни за користування [31, с. 95].

Алексеєнко Л., Олексієнко В., Юркевич А. [1, с. 117] висловлюють думку, що «кредит виступає як угода між партнерами (фізичними та юридичними особами) про надання у власність іншій особі майна або грошей на умовах відстрочки повернення такої ж вартості з виплатою процента. На нашу думку, твердження про надання у власність є некоректним, оскільки майно або гроші передаються позичальнику для розпорядження та користування, але продовжують знаходитися у власності кредитора» [1, с. 117]. У свою чергу, Мороз А. зазначає, що «кредит – відносини, які виникають між позичальником та кредитором, побудовані на довірі між сторонами, у зв'язку з використанням тимчасово вільних коштів та їх повернення» [8].

В економічній літературі також можна знайти висловлювання, згідно з яким «кредит –це економічні зобов'язання між сторонами, а саме юридичними, фізичними особами та державами, з виплатою відсотків» [22, с. 173]. Наведене визначення дещо неточно трактує кредит, оскільки

припускається в окремих випадках несплата відсотків за користування, що нівелює суть кредиту. Має місце також визначення кредиту як системи грошових відносин, що, на нашу думку, є хибним, оскільки кредит може надаватися у товарній формі.

Професор Савлук М. трактує, що в «суспільних відносинах, які формуються між економічними суб'єктами та в свою чергу надають один одному на тривалий проміжок часу тимчасово вільні кошти, які повертаються на умовах погашення та платності і є кредит» [23, с. 363]. Таке ж бачення, щодо кредиту у своїх роботах висловлюють й інші науковці [24, с. 97;13, с. 185]. Так Лагутін В. дотримується думки, що «кредит – це форма прояву кредитних відносин, форма руху позичкового капіталу. Кредит виражає економічні відносини між кредитором і позичальником, які виникають під час одержання позики, користування нею та її повернення. Кредит як форма руху позичкового капіталу об'єднує в собі два процеси: 1) акумуляцію тимчасово вільних грошових коштів; 2) вкладення, або розміщення, цих коштів» [26, с. 14].

Професор Дзюблюк О. визначає кредит як систему економічних відносин, що забезпечують перерозподіл коштів на засадах повернення і платності, створюючи умови неперервності всіх стадій суспільного відтворення [27, с. 182]. В свою чергу, Рябініна Л. зазначає, що сутністю кредиту є «економічні відносини з приводу зворотного руху позичкової вартості» [64, с. 26]. Тобто, інакше кажучи, автор вважає, що кредитування відбиває реалізацію боргових відносин, а об'єктом кредиту виступає позика.

У своїх дослідженнях Потійко Ю. звертає увагу в першу чергу на те, що значення «кредит – категорія в економіці,що надає можливість консолідувати бюджетні кошти які на даному етапі вільні, позабалансові державно-централізовані фонди, також суб'єктигосподарчого сектору та населення, які потім надають у використання позичальникам за умови повернення кредитних коштів, сплати відсоткових нарахувань, обов'язково цільового використання та надання забезпечення, яке відповідає політиці банку» [62, с. 47].

З огляду на наведені вище трактування, на нашу думку, кредит – це фінансові відносини, що виникають між позичальником та кредитором та пов'язані з наданням певної суми коштів у тимчасове користування на умовах платності, строковості та обов'язкового повернення й сприяють тому, що кредитор отримує дохід у вигляді відсотків, а позичальник може реалізувати свої наміри в умовах дефіциту фінансових ресурсів. Такий підхід дає повне уявлення про сутнісні характеристики економічного поняття «кредит».

Кредит призводить до суспільних відносин, які поділяються на суб'єкти та об'єкти, що в свою чергу несуть певну відповідальність. Згідно запропонованого визначення сутність кредиту можна представити у вигляді Рис. 1.1.

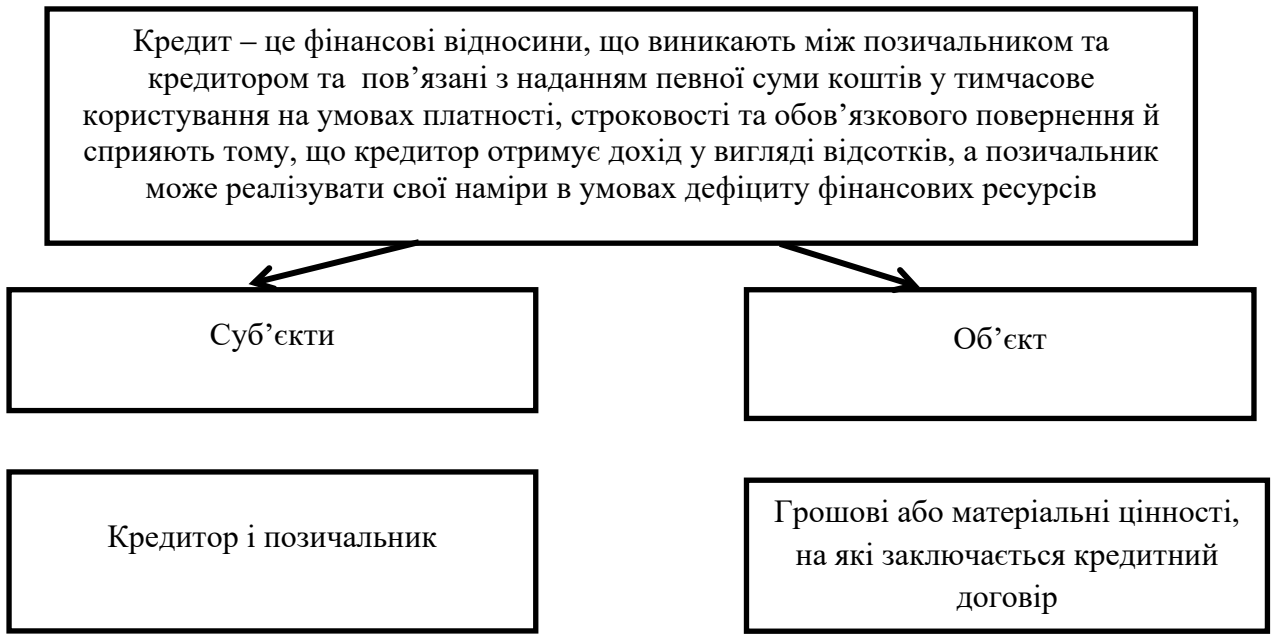

Рис. 1.1. Сутність економічного поняття «кредит» як економічної категорії *

* *Джерело: побудовано автором.*

Варто також зауважити, що сутність кредиту виступає в його функціях. Сутність кредитних відносин на рівні господарюючого суб'єкта у системі сучасної розвинутої ринкової економіки виконує різноманітні функції, які забезпечують(мікрорівень), так і на рівні всього суспільства (макрорівень)

[18, с. 280]. На даний час відокремлюють п’ять основних функцій кредитування:

1. Першочергово, кредитні відносини, виконують перероздільчу функцію що реалізує кредит як певна форма угоди між кредитною установою та позичальником. Основним напрямком є те, що за допомогою кредиту функціонують тимчасово вільні кошти всіх учасників суспільного виробництва і на умовах надання, повернення і платності надаються тим, хто в них тимчасово потребує. Впровадження такої функції дає змогу підвищити мобільність капіталу, забезпечити його переливання з галузей із надлишком капіталу в галузі, де відчувається його нестача для тимчасового користування [20, с. 65].

Важливим важелем перерозподілу виступає і державний бюджет. Але основною відмінністю перерозподілу за допомогою кредиту більш масштабний, тому, що він передбачає можливість повторної передачі вже отриманих у кредит грошей. Паралельно його важливість підкріплюється тим, що в цей процес може вноситись усе національне багатство країни, а бюджетний перерозподіл щодо цього досить обмежений. Основною з особливості є те, що надання кредитних коштів є довготривалим по часу і підлягає поверненню в певний проміжок часу.

2. Також, однією з головних функцій кредитуванняє поповнення обігу грошового коштами. Така функція впроваджується лише системою банківського кредитування.

3. Однією з особливих умов серед загальних функцій кредитування займає його функція, що може бути мінімізована до зменшення витрат, пов’язаних з обігом грошових коштів, та збільшення руху грошових потоків позичальника. Запровадження кредитних карток і модернізація таких форм кредитних грошей, як вексель і грошовий чек, у об’єднанні з сучасними формами організації платежів у підсумку сприяє підвищенню ефективності виробництва й посиленню концентрації та централізації капіталу.

4. Також, однією з важливих кредитних функцій є перетворення у капітал, який.

Кредит як загальна форма руху позичкового капіталу, у свою чергу, виступає в конкретних формах, обумовлених функціональною спрямованістю руху цього капіталу, особливостями організації даного руху, специфікою суб'єктів кредитних відносин і т. ін. Розрізнюють комерційний, банківський, споживчий, державний, синдикативний кредиті міждержавний (міжнародний) кредит (Рис. 1.2.).Як видно з Рис. 1.2. важливою і дуже поширеною в умовах високорозвиненої ринкової економіки є банківський кредит.

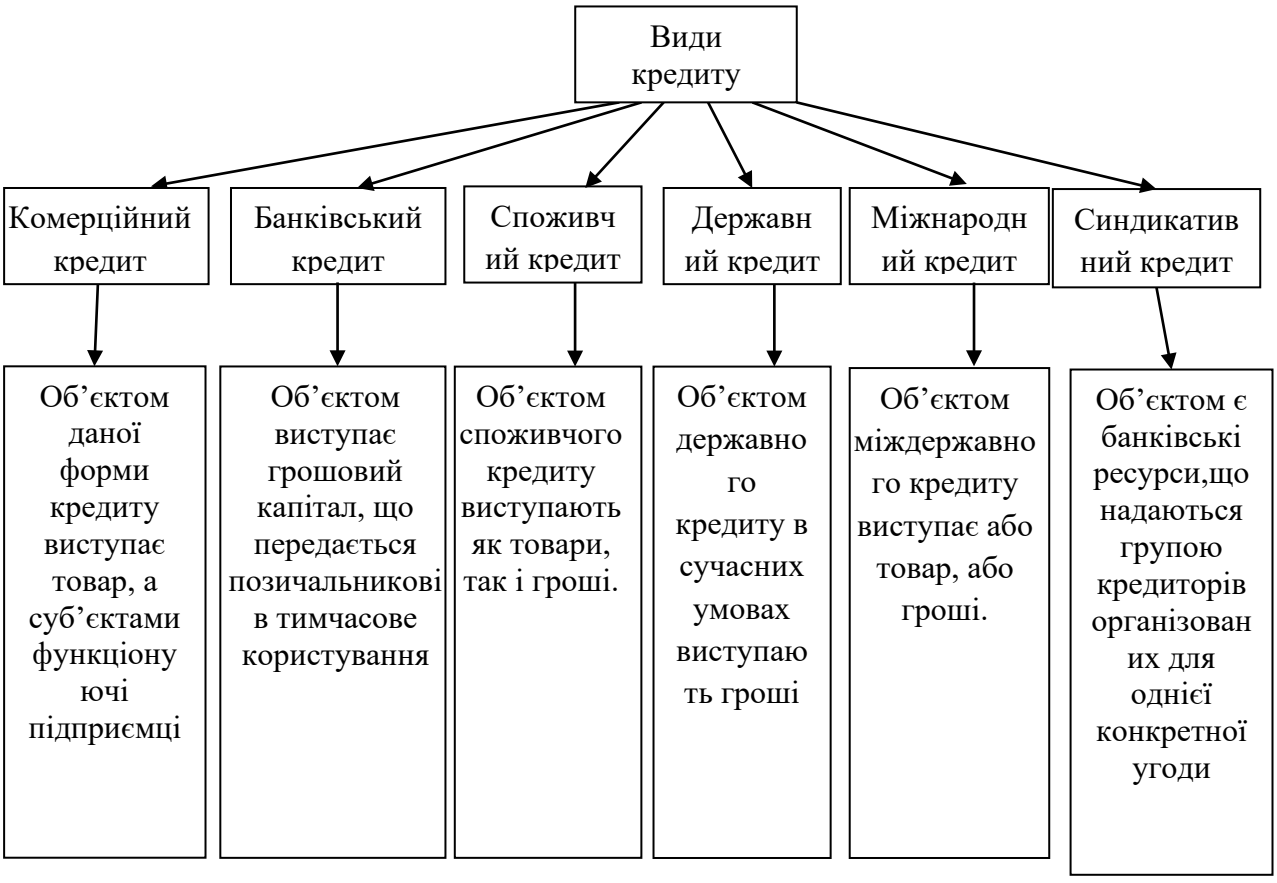

Рис. 1.2. Види кредиту *

* *Джерело: систематизовано автором.*

Банківський кредит – це кредит, що видається банком. Його об'єктом виступає грошовий капітал, що передається позичальникові в тимчасове

користування на умовах платності, терміновості й повернення. Форма його організації – кредитна угода. Суб'єктами даної форми кредиту є, насамперед, підприємці, хоча ними можуть бути і представники інших верств населення. Він позбавлений тих недоліків, які властиві комерційному кредиту, і є більш еластичним. Його відмінність від комерційного кредиту полягає й у тому, що рух банківського кредиту є відносно самостійним. При цьому зміни в його русі протилежні рухові промислового капіталу. Так, у момент кризи і спаду виробництва, коли попит на товари і послуги скорочується, попит на банківський кредит навпаки зростає.

Банківська форма кредитування є сьогодні найпоширенішою формою кредитних відносин в економіці. Це означає, що саме банки найчастіше виступають суб'єктами кредитних відносин, які надають позички суб'єктам, що потребують тимчасової фінансової допомоги. За розміром позички при банківському кредитуванні значно більше позичок, що надаються при кожній з інших форм кредитних відносин. Пояснюється це тим, що банк є особливим суб'єктом кредитних відносин, основною сферою діяльності його є кредитна справа, що забезпечує багаторазовий кругообіг коштів на поворотній основі. Кредитування в банку ділиться за терміном надання кредитних коштів (короткострокові, середньострокові, довгострокові), наданою заставою в забезпечення (з забезпеченням і без забезпечення, бланкові та без бланкові), способами повернення. В банківських установах пропонують лізинговий кредит, даний продукт кредитування є досить новий в банківських установах. Це товарний кредит, який раніше не був характерним для банківського кредитування.

У процесі банківського кредитування велике значення мають правові аспекти, що відображуються в кредитному договорі як невід'ємна складова кредитної угоди, де закріплюються відповідні зобов'язання. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» відносини банку з клієнтом регулюються законодавством України (зокрема Цивільним Кодексом

України та Господарським кодексом України, нормативно-правовими актами Національного банку України й угодами (договорами) між клієнтом і банком.

Сьогодні, важко переоцінити роль кредиту як базової категорії кредитних відносин у розвитку економіки. Кредит у країнах з ринково-орієнтованою економікою впливає на обсяги і структуру грошової маси, платіжного обороту, швидкість обігу грошей, створює базу для прискорення розвитку безготівкових розрахунків і введення їх нових способів, що сприяє економії витрат обігу і підвищенню ефективності суспільного відтворення в цілому.

Кредит тісно пов’язаний із збалансованістю економіки і суттєво впливає на формування структури виробництва, а саме на співвідношення між фондами відшкодування, нагромадження і споживання, вирівнюючи при цьому норму прибутку. Він є основою концентрації і централізації капіталу, фактором розвитку ринкових відносин. Крім того, кредит відіграє важливу роль у зовнішньоекономічному обороті, соціальній сфері, в економії обігових витрат, у розширенні ємності ринку з позиції попиту, в товарно-грошовій збалансованості [31].

Схематично особливості функціонування кредитного ринку в умовах ринкової економіки відображено на рис. 1.3.

Проаналізувавши основні аспекти ринкової економіки (Рис. 1.3), можна дійти висновку, що розвиток процесів обміну товарами здійснюється через кредит. Кредитні відносини з'являються і розвиваються на підставі кругообігу капіталу, який є безперервним, але при цьому не відкидаються коливання, приливи та відпливи грошових коштів, коливання потреб у ресурсах і джерелах їх покриття.

Рис. 1.3. Особливості функціонування кредитного ринку в умовах ринкової економіки *

** Джерело: побудовано автором.*

Таким чином, дослідивши, необхідність та сутність кредиту в ринковій економіці нами було вивчено сутність кредиту як економічного явища, запропоновано власне трактування даного поняття, розглянуто форми кредиту та визначено необхідність кредиту в ринковій економіці.

1.2. Етапи процесу кредитування та їх характеристика

Основною фінансовою стійкістю та стабільністю ринкової стійкості є чітка організація процесів банківського кредитування, розроблення ефективної і гнучкої системи управління кредитними операціями.Кредитна політка банку дає можливість забезпечувати управління кредитною діяльністю банку, ефективне використання його кредитного потенціалу.

Щільна співпраця з позичальником іоцінки кредитного ризику є основою формування кредитної політики. Банківська установа, розглядаючи пріоритетні напрямки кредитування, звертає увагу на здатність об’єкта кредитування стабільно розвиватися і конкурувати на ринку. Головну роль у здійсненні кредитної політики банку відіграє Кредитний комітет, на який покладено функції прийняття рішення щодо припустимості для банку ризику позичальника та проекту в цілому, а також функція забезпечення подальшого контролю [45]. Надання кредитних коштів в кожному банку має індивідуальний підхід та свої умови та особливості. Співпраця з клієнтом, виявлення його потреб на першому етапі розгляду кредитної заявки і є основною метою в подальшому співпраці клієнта з банком (Рис. 1.4.).

З рис. 1.4, можемо зробити висновок, що кожен етап в кредитуванні є важливим і потребує поетапності та чіткості послідовності. Треба зауважити, що кожен банк має свою чітку етапність надання кредитування. Більш детально та поглиблену етапність кредитування описано нижче.

Перший етап. До відділення банку подається заявка (анкета першої зустрічі) від клієнта на отримання кредиту за формою, визначеною банком.

Рис. 1.4. Поетапність надання кредиту позичальникові банківською установою *

** Джерело: побудовано автором.*

На даному етапі аналізуються сильні й слабкі сторони майбутнього позичальника та об’єкта кредитування.

Другий етап. Є дуже важливим, так як на цьому етапі вивчають кредитні менеджери кредитоспроможності клієнта. Розглядають фінансові та податкові звітності, розглядають чи кредитується клієнт іншими установами, що є ризиком для нового кредитування. Адже тривалий час у вітчизняній банківській практиці переважає короткострокове кредитування, в той час як частка середньо- і особливо довгострокових кредитів є досить низькою, кредит здебільшого використовується для покриття дефіциту оборотного капіталу і мало впливає на здійснення структурних зрушень, підвищення науково-технологічного рівня виробництва, конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [40, с. 56].

Кредитна заявка від клієнта та його пакет документів базується на використанні різних джерел інформації, серед яких:

– документи, отримані від клієнта;

– документи, які попередньо знаходяться в електронномуархіві і базі даних самого банку;

– відомості, отримані від кредиторів, покупців і постачальників позичальника та інших зовнішніх джерел.

Третій етап. Даний етап включає в себе вибір кредитного продукту для клієнта, підготовці документів до кредитного договору, а також укладання самого договору. Цей етап називають ще структуруванням кредиту, в ході якого визначають основні умови кредитного договору, відсоткові ставки, терміни кредитного договору, забезпечення яке буде надане позичальником, валюта кредитування, спосіб видачі і погашення кредиту та основні умови [16, с. 56].

Четвертий етап. Найголовніший етап, так як позичальник отримує кредитні кошти, а банк в свою чергу здійснює контроль за їх цільовим призначенням. Відповідно, кредитний договір є не тільки формально-

юридичним поняттям; його основний зміст лежить у площині економіко-правової взаємодії мікроекономічних суб'єктів ринкового середовища (банку та клієнта-позичальника), з урахуванням провідної (активної) ролі банку в цій взаємодії [53, с. 168].

Працівник кредитного відділу після оформлення та підписання кредитного договору, готує пакет документів потрібних для відкриття поточного рахунку, рахунку для сплати комісії за видачу кредитних коштів. Дані документи повинні мати дозвільні підписи керівника банку або уповноважених ним для виконання зазначених операцій посадових осіб[49, с. 58].

Відзначимо, що банки стали ретельнішими при аналізі бізнес-процесів і стандартів кожного з позичальників, що претендують на кредитування. Серед вимог, що в даний час пред'являються банками до клієнтів, - досвід роботи підприємства, форма власності, вид діяльності, середньомісячний оборот, наявність розрахункового рахунку у банку на момент подачі заявки, обсяг виторгу. Банки аналізують розмір прибутку, що йде на підтримання або розширення діяльності позичальника, уміння управляти продажем і прибутковістю в ринкових умовах, що змінилися, наскільки гнучкий менеджмент у підходах до поточного планування, а також наявність застави (нерухомість, автотранспорт, ліквідне устаткування) [15, с.189].

Кредитний відділ надає розпорядження з реквізитами відкритого рахунку позичальника, додаткові параметри, рекомендовані зауваження, що повність охарактеризовують позичальника, кредитний договір та необхідні умови для виконання аналітичного обліку. В журналі відкритих рахунків відділення здійснюється запис кредитного рахунку клієнта.

Основним джерелом погашення кредиту є доходи позичальника. Якщо позичальник стає фінансово неплатоспроможний, його заставне майно може виставлятися на продаж, а кошти йдуть на погашення боргу, також може бути перерахування коштів гарантом або страховою компанією.

У разі виникнення ситуації, коли позичальник має тимчасово фінансові ускладнення через непередбачені обставини, але з цим приймає необхідні заходи, щодо усунення їх, банк може надати відстрочку погашення кредитного договору з збільшенням відсоткової ставки. Таке відтермінування оформляється додатковим договором до основного договору між позичальником і банком [36, с. 126].

П’ятий етап процесу банківського кредитування полягає в поверненні кредитних коштів разом з відсотками. З вимогами НБУ відсотки по кредитному договору нараховуються щомісячно, сплата яких є обов’язковою. Сплата основного кредитного боргу та нарахованих відсотків здійснюється самостійно клієнтом або за допомогою платіжного доручення або через програму дистанційної роботи в власному кабінеті позичальника з поточного рахунку. В кредитному договорі зазначається, що передусім сплачуються відсотки, а потім гаситься основний борг. Погашення кредиту може здійснюватися одночасно або частинами.

Таким чином, надання кредитних коштів є процесом в якому задіяні позичальник і кредитор, від класової приналежності і фінансових документів залежить вид кредитування та сума кредитних коштів.

1.3. Характеристика державних програм банківського кредитування

Держава попри складні економічні умови, намагається сприяти розвитку мікро та малого бізнесу, розвивати сільськогосподарську галузь, запроваджуючи програми компенсації. Приклад таких програм наведено на Рис. 1.5.

Рис. 1.5.Види державних програм кредитування*

* *Джерело: побудовано автором на основі [16].*

Розглянемо державні програми банківського кредитування на прикладі АТ «Ощадбанк», якийпроводить співпрацю не лише з державними програмами кредитування Рис.1.5, а й з іноземними фондами такими, як Європейський інвестиційний банк та Німецько-Українським фондом.

12 грудня 2017 року між АТ «Ощадбанк», Європейським інвестиційним банком та Європейським інвестиційним фондом було укладено трьохсторонню Угоду про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі в рамках східної ініціативи – етап 1 (гарантійний механізм).За цією програмою Європейським інвестиційним фондом було надано АТ «Ощадбанк» 704 кредита (Рис.1.6.) [61].

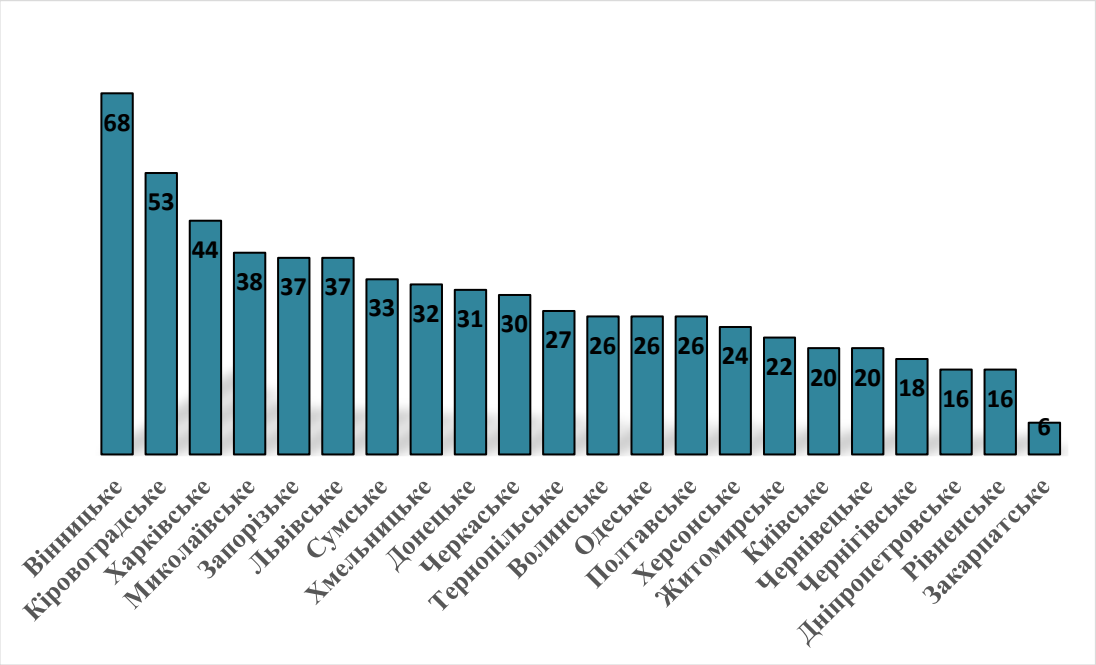

Рис. 1.6 Кількість виданих кредитів АТ «Ощадбанк» за участі Європейського інвестиційного фонду за 2021 рік*

* *Джерело: побудовано автором на основі [61].*

Згідно Рис. 1.6 можна побачити, що спостерігається високий рівень кредитування Європейським інвестиційним фондом та активно впроваджує свою програму. За 2021 рік було видано АТ «Ощадбанк» кредиту на загальну суму – 1683000 грн.У зв'язку з цим були запроваджені Умови кредитування клієнтів мікро, малий та середній бізнесів в рамках реалізації Угоди, які дозволили суттєво спростити вимоги Банку до забезпечення, оскільки 70% кожного кредиту, що надається в рамках Умов, забезпечено гарантією ЄІБ [61].

Операція, що здійснюється згідно цих Умов, забезпечується наступним чином:

1) 70% від суми кредиту – забезпечено Гарантією.Гарантія в якості забезпечення відображається під кожен окремий кредит, наданий в рамках цих Умов, на позабалансовому рахунку № 9031. При цьому, вартість такого забезпечення відображається в наступним чином:

– балансова вартість Гарантії відображається в розмірі, що складає 70% від суми відповідного кредиту/максимального ліміту кредитування (у разі здійснення операції у формі кредитної лінії),

– справедлива вартість Гарантії (яка береться до розрахунку кредитного ризику за операцією) – в розмірі 17,5% від суми відповідного кредиту.

Підставою для відображення Гарантії в є укладена з Позичальником додаткова угода до кредитного договору (за типовою формою, що є додатком 3 до цих Умов).

2) 30% від суми кредиту забезпечується заставою/іпотекою рухомого та/або нерухомого майна із застосуванням коефіцієнтів покриття заставою відповідно до вимог щодо значення коефіцієнтів покриття заставою, визначених в Кредитній політиці Банку та/або банківських продуктах (продуктових порядках), та/або інших внутрішніх нормативних документів Банку.При цьому, допускається забезпечення з урахуванням коефіцієнтів покриття заставою більше 30% від суми кредиту, якщо майно, що надається у заставу/іпотеку, є неподільним.

Згідно цих умов АТ «Ощадбанк» здійснює кредитування клієнтів бізнес-напряму «Мікро-, малий та середній бізнес» за рахунок коштів, залучених від Німецько-Українського фонду згідно укладених з ним договорів в рамках реалізації програми мікрокредитування та програми кредитування мікро-, малих та середніх підприємств за пріоритетними галузевими напрямками.Після прийняття рішення щодо можливості здійснення нової кредитної операції/внесення змін до умов діючої кредитної операції з метою її приведення у відповідність до умов, визначених для однієї з програм, передбачених цими Умовами, але до моменту укладення з Позичальником або [34]:

– додаткового договору до кредитного договору;

– додаткових договорів про надання кредитного продукту «Строковий кредит/Кредитна лінія»;

– додаткового договору до кредитного договору.

У свою чергу, регіональне управліннямає отримати згоду Служби адміністрування на здійснення операції в межах однієї з програм Німецько-Українського фонду та отримати підтвердження Служби адміністрування наявності вільного ліміту для здійснення такої операції в межах відповідної програми Німецько-Українського фонду[57].З цією метою, менеджер на відділенні банкумає направити до Служби адміністрування разом із запитом щодо погодження можливості здійснення кредитної операції в межах відповідної програми Німецько-Українського фонду та підтвердження наявності вільного ліміту для здійснення такої операції, скан-копію:

– витягу з протоколу засідання уповноваженого колегіального органу щодо прийняття рішення про здійснення операції в межах однієї з програм Німецько-Українського фонду;

– заповненого та підписаного аркуша відповідності параметрів кредитної операції критеріям відповідної програми Німецько-Українського фонду;

– Служба адміністрування повинена протягом 1 (одного) робочого дня після отримання запитуповиння:перевірити відповідність параметрів кредитної операції вимогам відповідної програми Німецько-Українського фонду, визначеної в Умовах, та наявність вільного ліміту для здійснення такої операції; надіслатиповідомлення (за підписом директора мікро, малий та середній бізнес або його заступника) щодо можливості здійснення кредитної операції в межах відповідної програми Німецько-Українського фонду та наявності/відсутності вільного ліміту для здійснення такої операції[56].

Скан-копія укладених з Позичальником зазначених додаткових договорів, має бути надіслана до Служби адміністрування в день його укладення.У разі відсутності повідомлення Служби адміністрування про згоду на здійснення операції або якщо відповідно до листа Служби адміністрування вільний ліміт на здійснення операції відсутній, кредитна операція не здійснюється/зміни до Діючої кредитної операції не вносяться.

Служба адміністрування здійснює контроль щодо відповідності

портфелю кредитів, наданих в рамках цих Умов, вимогам, визначених у розділі «Максимальний портфель кредитних операцій в рамках цих Умов» цих Умов. Якщо кредитування здійснюються в формі відновлювальної кредитної лінії то при розрахунку портфелю кредитів враховується розмір Діючого ліміту кредитування (максимальна сума кредиту, якою може користуватися Позичальник в кожний окремий банківський день дії кредитного договору).

Кредитування Німецько-Українського фонду досить цікава програма, що на ринку України користується попитом. За 2019 рік було прокредетованоАТ «Ощадбанк» 36 юридичних осіб про,що свідчить Рис.1.7.

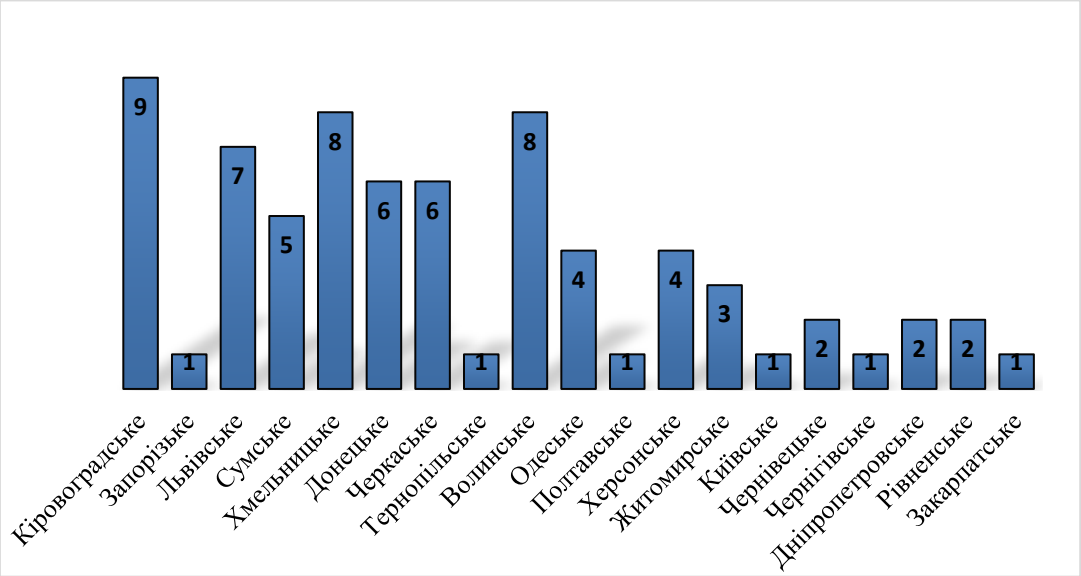

Рис. 1.7. Кількість виданих кредитів АТ «Ощадбанк» за участі Німецько-Українського фонду за 2021 рік*

** Джерело: побудовано автором на основі [57].*

Згідно Рис.1.7 за 2021 рік АТ «Ощадбанк» прокредитував велику кількість підприємств та видав кредитних коштів в сумі 94000000 грн. Варто також зауважити, що Німецько-Український фонд розпочав співпрацю з Brandcom Public Relations Agency в рамках Програми FinancEast, що фінансується Європейським Союзом через KfW в межах ініціативи ЄС EU4Business.

Ще однією цікавою програмою є програма доступного кредитування для соціальних підприємств від 5% річних WNISEF («Соціальне підприємництво»). Її мета полягає у підтримці соціальних підприємств малого бізнесу шляхом надання кредитів на економічно привабливих умовах; сприянні підвищення зайнятості населення та створенню нових робочих місць; підвищенні якості та ефективності надання соціальних послуг соціально незахищеним верствам населення.

Також, є державнапрограма «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за напрямом «часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва».Постановами КМУ № 130, №86 та №106 затверджено програму компенсації 25% (для фермерських господарств додатково – 15%) вартості вітчизняної сільгосптехніки. Агрокредити користується великим попитом, так за 2021 рік АТ «Ощадбанк» схвалив 704 кредитні заяви, про що відповідно відображено на Рис. 1.8.

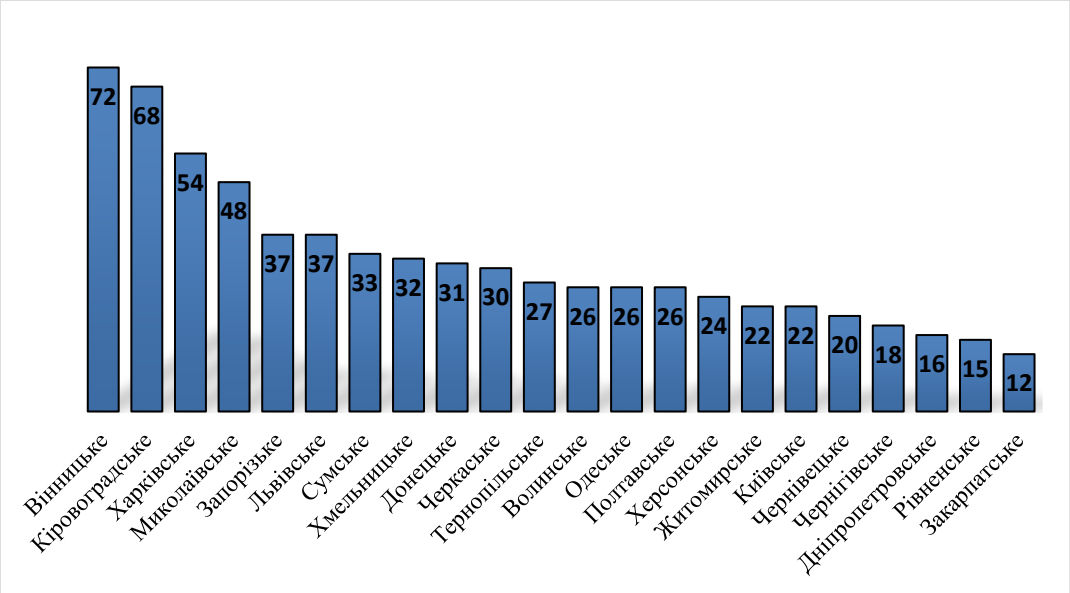

Рис. 1.8. Кількість виданих агрокредитів АТ «Ощадбанк» за 2021 рік*

** Джерело: побудовано автором на основі [61].*

Згідно Рис.1.8. видно досить високу динаміку кредитування та зацікавленість сільгоспвиробників у кредитуванні. Згідно рис.1.8. можна проаналізувати, що найбільш аграріїв кредитуються у Вінницькій та Кіровоградській областях, кредит користується попитом по всіх областях, агрофермери за не великі відсоткові ставки та державні компенсації, реалізують свої плани розвитку сільхозвиробництва.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

2.1. Організаційна характеристика банківської установи

АТ «Ощадбанк» на сьогоднішній день є одним з найбільших фінансових інститутів української держави, що має широко розгалужену мережу установ. Це єдиний в Україні банк, що має закріплену законом державну гарантію повного збереження грошових коштів та інших цінностей громадян, довірених банку. Засновником АТ «Ощадбанк» являється Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України», яке є державним банком. Засновником АТ «Ощадбанк» є держава в особі Кабміну України. Банк утворений відповідно до розпорядження президента України №106, постанови Кабінету міністрів України №876 шляхом перетворення Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України. Банк є правонаступником Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України. Банк до свого розвитку і фінансового стану пройшов не один етап, на сьогоднішній день
АТ «Ощ

Протягом 2015-2017 рр. в банку була успішно реалізована стратегія модернізації. Ощадбанк вийшов на прибуткову діяльність. Модернізовано філійну мережу – відкрито 565 відділень нового формату, що перевищує мережі майже всіх банків ТОП-5.2,5 млн клієнтів переведено в online-банкінг Ощад 24/7. Створено преміум-банкінг для найвибагливіших клієнтів. Розгорнуто наймасштабнішу в історії країни програму підтримки малого і середнього бізнесу «Будуй своє!». Створено систему управління ризиками за міжнародними стандартами. Триває діджиталізація всіх процесів.

адбанк» знаходиться на етапі модернізації про що свідчить Рис. 2.1.

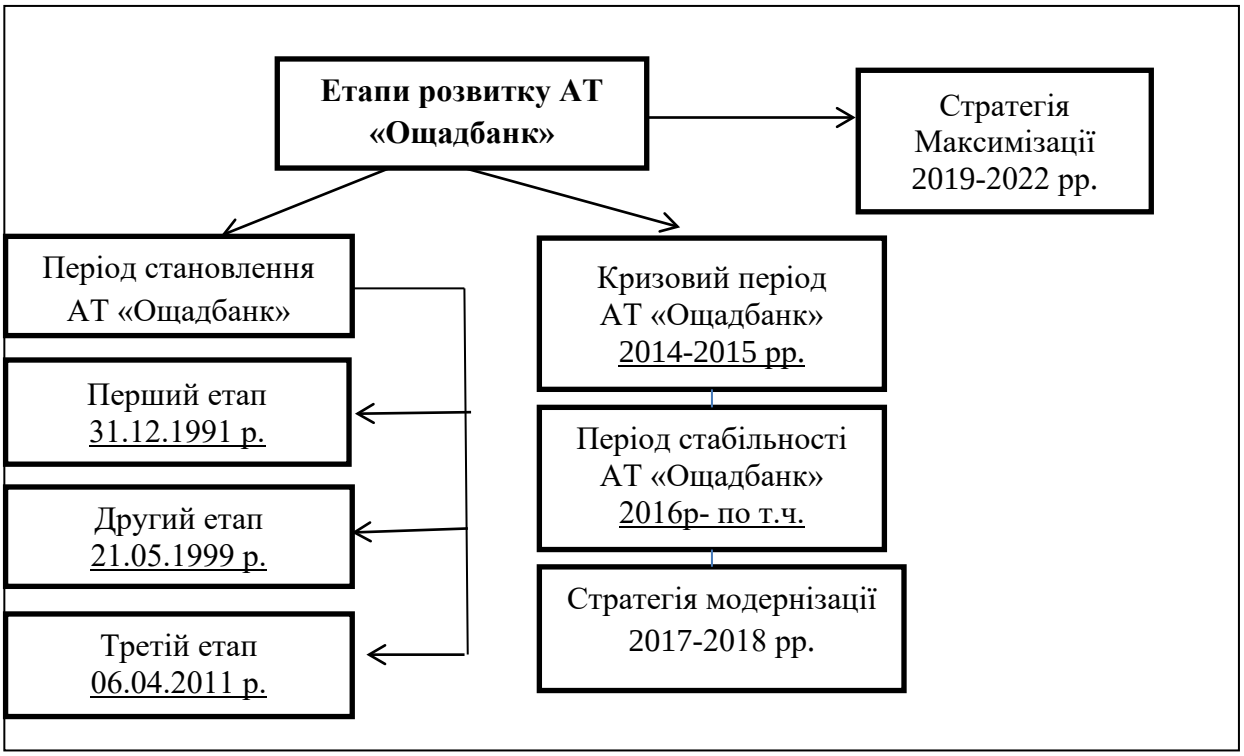

Рис. 2.1 Етапи розвитку АТ «Ощадбанк, *

** Джерело: систематизовано автором на основі [61].*

Створено сучасну систему управління персоналом, а відтак банк кадрово оновився на половину свого складу на всіх рівнях.

АТ «Ощадбанк» працює на підставі банківської ліцензії, виданої Національним банком України. Має генеральну ліцензію НБУ на здійснення валютних операцій та ліцензію НКЦПФР на здійснення операцій із цінними паперами. АТ «Ощадбанк» згідно своєї ліцензії має право надавати банківські послуги у вигляді [62]:

– відкриття поточних рахунків клієнтів;

– ведення поточних рахунків клієнтів;

– залучення коштів та банківських металів на депозити від фізичних та юридичних осіб;

– розміщення залучених коштів та банківських металів на депозити та поточні рахунки від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Органами контролю і управління в банку є: наглядова рада банку; правління банку.

В найближчих планах АТ «Ощадбанку» – зміцнювати лідерські позиції на ринку: продовжити модернізацію мережі установ банку, впровадити масштабну просвітницьку програму з переходу клієнтів на online-канали обслуговування; збільшувати кількість банкоматів та терміналів самообслуговування; нарощувати обсяги кредитування фізичних осіб, мікро, малого й середнього бізнесу, поступово зменшуючи частку великих компаній у своєму кредитному портфелі.

2.2. Аналіз фінансово-господарська діяльність банку

Банки у введенні своєї діяльності керуються Господарським Кодексом України, а також законом про банки і банківську діяльність та іншими законодавчими актами. АТ «Ощадбанк» – це фінансова установа, однією з основних функцій якої є розміщення у вклади грошових коштів фізичних осіб і юридичних осіб. Вкладання зазначених грошових коштів здійснюється на власних умовах і на власний ризик, відкриття поточних рахунків та ведення банківських рахунків фізичних осіб та юридичних осіб [7].

Фінансова звітність у банку ґрунтується на таких принципах: принцип безперервності, обачності, послідовності, відповідності доходів та витрат, автономності, превалювання сутності над формою, повного висвітлення, історично (фактичної) собівартості та періодичності. Система бухгалтерського обліку в установах АТ «Ощадбанку» ґрунтується на єдиних принципах, методах та процедурах, визначених Положенням про облікову політику банку, нормативно-правовими актами Національного банку та локальними нормативно-правовими актами банку.

Розглянемо більш детально основні фінансово-економічні показники діяльності АТ «Ощадбанк». Першим етапом аналізу є оцінка динаміки та структури пасивів АТ Ощадбанку за три останні три роки, тобто за період з 01.01.2020 р. по 01.01.2022 р. Аналіз загального обсягу пасивів АТ «Ощадбанк» свідчить Табл.2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура пасивів АТ «Ощадбанк», *

Пасив	На 01.01.2020		На 01.01.2021		На 01.01.2022		Абсолютний приріст, тис. грн.		
	сума, тис.грн.	пит. вага, %	сума, тис.грн.	пит. вага, %	сума, тис.грн.	пит. вага, %	в пор-ні з поп. роком		за період аналізу
							На 01.01.2021	На 01.01.2022	
Зобов'язання	105354595	82,24	152048948	95,39	195166730	92,8	46694353	43117782	89812135
Власний капітал	22749157	17,76	7340404	4,61	14932548	7,11	-15408753	7592144	-7816609
Усього пасивів	128103752	100	159389351	100	210099278	100	31285599	50709927	81995526

* *Джерело: розраховано автором [61].*

З даних Табл.2.1 можемо зробити висновки, що за 2021р. загальний обсяг пасивів банку збільшився на 50 709 927 тис. грн., або на 31,82%, в основному за рахунок збільшення зобов'язань банку в загальному обсязі пасивів. На протязі аналізованого періоду загальний обсяг пасивів банку збільшився на 995 526 тис. грн.

Аналіз динаміки та структури власного капіталу АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2020 р. по 01.01.2022 р. наведений в Табл. 2.2.

Виходячи з Табл. 2.2 можемо проаналізувати, що за 2021 рік загальний обсяг власного капіталу банку збільшився на 7 592 144 тис. грн. або на 103,4% в порівнянні з 2020 роком. В основному така зміна відбулася за рахунок, по-перше, суттєвого збільшення суми статутного капіталу, а саме його обсяг на кінець 2021 року збільшився на 4 955 520 тис. грн. (на 16,6%), а по-друге, за рахунок збільшення резерву переоцінки на 2 168 160 тис. грн.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура власного капіталу АТ «Ощадбанк», *

Власний капітал	На 01.01.2020		На 01.01.2021		На 01.01.2022		Абсолютний приріст, тис. грн.		
	сума, тис.грн.	пит. вага, %	сума, тис.грн	пит. вага, %	сума, тис.грн.	пит. вага, %	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
							На 01.01. 2021	На 01.01. 2022	
Статутний капітал	18302480	80,45	29901320	407,35	34856840	233,43	11 598 8 404	4955520	16554360
Емісійні різниці	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0

Продовження таблиці 2.2.

Незареєстровані внески до статутного капіталу	11598840	50,99	0	0,00	0	0,00	-11598840	0	-1159880
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-8561390	-37,63	-22620352	-308,16	-22151888	-148,35	-14058962	468464	-13590498
Резервні та інші фонди банку	269992	1,19	269992	3,68	269992	1,81	0	0	0
Резерви переоцінки	1139235	5,01	-210557	-2,87	1957604	13,11	-1 349792	2 168160	818369
Усього власного капіталу	22749157	100,00	7340404	100,00	14932548	100,00	-15408753	7 592144	-7816609

** Джерело: розраховано автором [61].*

За 2021 рік загальний обсяг зобов'язань збільшився на 56 931 332 тис. грн. або на 37,4%. В основному така зміна відбулася за рахунок суттєвого збільшення залучених коштів клієнтів банку, як юридичних так і фізичних осіб. На 01.01.2021 р. загальна сума по рахунках клієнтів становила 152226260 тис. грн. Станом на 01.01.2021 року до складу рахунків клієнтів входять депозити у сумі 244 060 тис. грн. (149 270 тис. грн. на 01.01.2020р.), що утримуються за виданими гарантіями та іншими зобов’язаннями.

За 2021 рік загальний обсяг активів банку збільшився на 50 709 927 тис. грн. або на 31,82% в порівнянні з 2020 роком. В основному така зміна відбулася за рахунок суттєвого збільшення грошових коштів та їх еквівалентів на рахунках. Аналіз динаміки зміни загального обсягу активів банку та зміни окремих його статей дозволяє виявити основні тенденції зміни активів, які будуть простежуватися в аналізованому періоді. А саме обсяг грошових коштів та їх еквівалентів на 01.01.2022 року в порівнянні з 01.01.2021 збільшився на 18 246 692 тис.грн. (або на 80%).

За 2021р. отримано прибуток в обсязі 468 169 тис. грн. Порівнюючи з двома попередніми аналізованими роками, ми можемо прослідкувати суттєве покращення фінансової ситуації, адже за 2019-2020рр. банк зазнавав чималих збитків. Сума збитку на 01.01.2019 становила -8564446 тис. грн., а на 01.01.2020

сума збитку збільшилася до -12273078 тис. грн. Збільшення суми збитку відбулося за рахунок суттєвих витрат на відрахування до резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках. Також суттєвими були втрати від переоцінки іноземної валюти в результаті значної девальвації національної валюти. Говорячи про дохід, отриманий в 2021 році, до основних складових можемо віднести чистий процентний дохід і комісійний дохід, а також суттєве зменшення витрат на відрахування до резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках.

Проведемо аналіз показників, що характеризують ефективність діяльності АТ «Ощадбанк» за 2019-2021 рр.

Показники ефективності роботи банку визначимо за допомогою наведених нижче формул (2.1) - (2.4):

$$\text{Прибутковість статутного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток за рік}}{\text{Середньорічний обсяг СК}} * 100\%, \quad (2.1)$$

$$\text{Прибутковість балансового капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток за рік}}{\text{Середньорічний обсяг БК}} * 100\%, \quad (2.2)$$

$$\text{Прибутковість активів} = \frac{\text{Чистий прибуток за рік}}{\text{Середньорічний обсяг активів банку}} * 100\%, \quad (2.3)$$

$$\text{Чиста процентна маржа} = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{процентні витрати}}{\text{Середньорічний обсяг активів банку}} * 100\%, \quad (2.4)$$

Опрацювавши вхідні дані, провівши розрахунок за наданими формулами, отримаємо значення показників ефективності роботи банку, згідно цих розрахунків побудуємо Табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ефективності роботи АТ «Ощадбанк», *

Показники	На 2019	На 2020	На 2021	Відхилення		
				2020 р. / 2019р.	2021 р. / 2020р.	2021р. / 2019р.
Прибутковість статутного капіталу, %	-50,18	-50,92	1,45	-0,74	52,37	51,63
Прибутковість балансового капіталу, %	-39,65	-81,58	4,20	-41,93	85,78	43,85
Прибутковість активів, %	-7,39	-8,54	0,25	-1,14	8,79	7,65
Чиста процентна маржа,%	5,43	4,10	3,18	-1,34	-0,92	-2,25

* *Джерело: розраховано автором[61].*

Двома найважливішими показниками аналізу ефективності діяльності банку є прибутковість активів та прибутковість капіталу. Оптимальне значення цього показника не менше 15 %. Порівнюючи отримані результати з оптимальним значенням, ми бачимо, що показникиАТ «Ощадбанк» далекі від них. Оскільки в розрахунку використовується чистий прибуток, а за 2019-2020 рр. у банку був значний збиток, і тільки на кінець 2020 року показник отримав позитивне значення, оскільки банк отримав прибуток. Показник прибутковості активів може використовуватися як коефіцієнт для оцінки діяльності керівництва банку. На практиці вважається: якщо рівень прибутковості активів перевищує 1 %, то банк працює рентабельно. Аналіз показників, що характеризують фінансову стійкість банку наведено в табл.2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк», *

Показники/Умовні позначення	На 2019	На 2020	На 2021	Відхилення		
				2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021 р. / 2019р.
1	2	3	4	5	6	7
Вихідні дані, тис. грн.						
Власний капітал / К	22 749 157	7 340 404	14 932 548	-15408753	7592144	-7816609
Статутний капітал / СК	18 302 480	29 901 320	34 856 840	11598840	4955520	16554360
Зобов'язання / З	105 354 595	152 048 948	195 166 730	46694353	43117783	89812135

Продовження таблиці 2.8.

Загальні активи / А	128 103 752	159 389 351	210 099 278	31285599	50709927	81995526
Коефіцієнти фінансової стійкості						
Коефіцієнт надійності (ряд. 1 / ряд. 3) / КН	0,21593	0,04828	0,07651	-0,16765	0,02824	-0,13942
Коефіцієнт фінансового важеля (ряд. 3/ ряд.1)/ КФВ	4,63114	20,71398	13,06989	16,08283	-7,64409	8,43875
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (ряд. 1/ ряд. 4) / КУК	0,17758	0,04605	0,07107	-0,13153	0,02502	-0,10651
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу (ряд. 4/ ряд.2) / КМК	6,99926	5,33051	6,02749	-1,66874	0,69698	-0,97177

** Джерело: розраховано [61].*

Опрацювавши вхідні дані, провівши розрахунок за наданими формулами, отримаємо значення показників фінансової стійкості банку, що консолідовано до Табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники фінансової стійкості АТ «Ощадбанк», *

Показники	**На 01.01.2019**	**На 01.01.2020**	**На 01.01.2021**	**Відхилення**		
				2020 р. / 2019р.	**2021 р. / 2020р.**	**2021 р. / 2019р.**
Коефіцієнт надійності	0,21593	0,04828	0,07651	-0,1676	0,028	-0,139
Коефіцієнт фінансового важеля	4,63114	20,71398	13,06989	16,08283	-7,644	8,4387
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,17758	0,04605	0,07107	-0,1315	0,025	-0,106
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	6,99926	5,33051	6,02749	-1,6687	0,696	-0,971

** Джерело: розраховано [61].*

Виходячи з даних Табл. 2.9, можемо спостерігати, що станом на 01.01.2021 у порівнянні з 01.01.2019 дані демонструють, що стійкість та надійність банку АТ «Ощадбанк» знижується, про що свідчить зниження коефіцієнта надійності та навпаки – суттєве підвищення коефіцієнта фінансового важеля. Так на 01.01.2021 коефіцієнт надійності за весь аналізований період знизився на 0,13 або 3%, а коефіцієнт фінансового важеля

збільшився на 8,4 або на 84% за даний період. Отримані дані свідчать про досить високий ступінь вразливості до зовнішніх впливів, та про високу здатність до залучення зовнішніх коштів. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів зменшився на 0,10 або 1%, що свідчить про зниження рівня захищеності активів банку власним капіталом. Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу станом на 01.01.2021 зменшився порівняно з 01.01.2020 на 0,97 або на 97,1%, а у порівнянні з 01.01.2019 – збільшився на 0,69 або на 69,7%. Таким чином, зміна наведених показників свідчить про зниження стійкості та надійності банку.

Аналіз показників ліквідності банку АТ «Ощадбанк» показав, що за аналізований період банк виконував нормативи ліквідності, що свідчить про здатність банку розраховуватися за своїми зобов'язаннями, дані внесено до Табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники фінансової стійкості АТ «Ощадбанк», *

Показники	Нормативнезначення	На 01.01. 2019	На 01.01. 2020	На 01.01. 2021	Відхилення		
					2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2019р.
Миттєваліквідність (Н4)	Не менше20%	35,51	60,53	70,18	25,02	9,65	34,67
Поточна ліквідність (Н5)	Не менше40%	77,67	104,7	105,55	27,03	0,85	27,88
Короткостроковаліквідність (Н6)	Не менше60%	68,31	95,29	97,47	26,98	2,18	29,16

** Джерело: розраховано [61].*

З Табл.2.10 бачимо, що всі показники ліквідності в допустимих межах.

Підсумовуючи аналіз всіх вище наведених показників, можна охарактеризувати фінансовий стан банку АТ «Ощадбанк» як добрий, про що свідчить поступове збільшення таких показників як капітал банку, збільшення кредитного портфеля банку, розширення клієнтської бази.

2.3. Аналіз кредитного портфеля банківської установи

Кредитний портфель є одним із основних завдань управління кредитною діяльністю є формування та аналіз кредитного портфеля банку. Разом з тим, в економічній літературі не спостерігається головний підхід до трактування сутності кредитного портфеля банку. Деякі автори до кредитного портфелю відносять всі фінансові активи разом з пасивами банку, інші – висловлюють думку, що це значенняохоплює тільки кредитні операції банку, а деякі автори взагалі визначають кредитний портфель як сукупність групиелементів [46].

За тлумаченням Національного банку України, «кредитний портфель – це сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики» [39, с.42].

Сутність «кредитного портфеля розглядається також через його функції, до яких відносять: розподільну та перерозподільну, заміщення грошей кредитними операціями, об`єднання кредитів; мінімізації кредитного ризику, розширення та диверсифікації доходної бази банку. Проте деякі з них, на думку науковців, є похідними від загальновідомих функцій кредиту, а деякі є специфічними з огляду на специфіку кредитного портфеля» [11, с. 55].

АТ «Ощадбанк» продовжує тримати лідируючі позиції на фінансовому ринку з кредитування мікро, малого та середнього бізнесу. За даними SME BankingClub, приріст та утримання кредитного портфеля Ощаду становить 39% або 1,7 млрд грн. за 2021рік. Банк тримає лідируючі позиції і найкращий приріст частки ринку, яка збільшилась на 3%. АТ «Ощадбанк» пропонує своїм клієнтам великий вибір міжнародних, державних та партнерських програм, що роблять кредитування для різних галузь ще вигіднішим для клієнтів фізичних осіб та сектору мікро, малого та середнього бізнесу.

В АТ «Ощадбанк» представлено повну лінійку продуктів, яка задовольняє всі потреби в фінансуванні клієнтів мікро, малого та середнього бізнесу.

Кредитний портфель клієнтів мікро, малого та середнього бізнесу в АТ «Ощадбанк» зростає з кожним роком, що видно з Рис. 2.1

З Рис. 2.1 видно позитивну динаміку зростання кредитного портфеля для юридичних осіб, це характеризує банк, як таким, що кредитує та має конкурентні відсотки для залучення клієнтської бази.

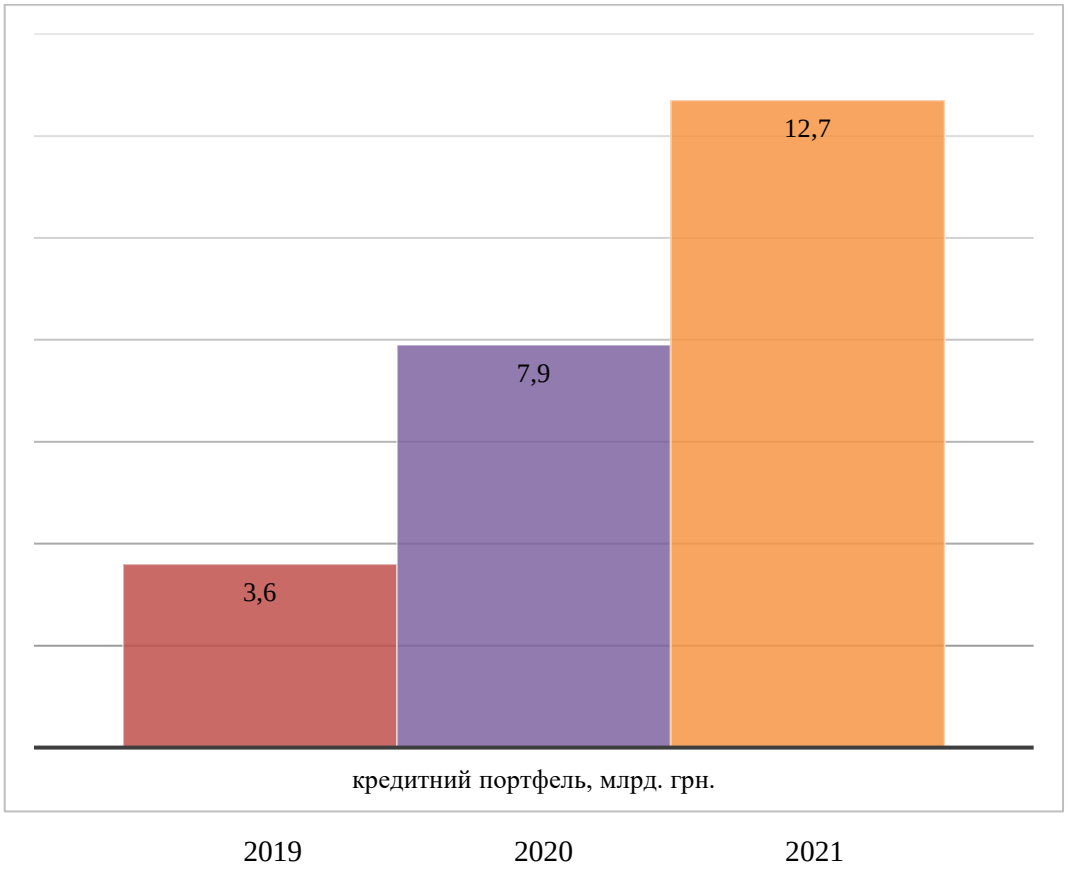

Рис.2.1. Кредитний портфель юридичних осіб АТ «Ощадбанк» *

** Джерело: розраховано автором на основі [61].*

Розглянемо більш детально зростання у розрізі кожного кредитного продукту для юридичних осіб Табл. 2.11

Таблиця 2.11

Показники кредитних продуктів юридичних осіб АТ «Ощадбанк», *

Вид кредиту	Значення станом на		
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
	грн.	грн.	грн.
Поповнення обігових коштів	3 088 264	3 942 147	4 120 589
овердрафт	2 897 541	8 932 523	16 259 784
Банківські гарантії	368 241	528 145	1 023 458
Кредит під депозит	589 369	865 341	2 963 145
Транспортні засоби та обладнання	1 254 147	3 245 147	5 247 174

** Джерело: розраховано автором на основі [61].*

Отже, з Табл. 2.11 чітко видно позитивне зростання кредитних продуктів для юридичних осіб в порівнянні з 2020 роком так, кредитний портфель змінився: погашення обігових коштів збільшилось на 33 %, овердрафт на 461%, банківські гарантії на 177%, кредит під депозит на 402%, транспортні засоби та обладнання 318%.Це дає змогу банкові розглядати індивідуальні ставки кредитування. Юридичні особи не лише кредитуються, а ще залишають свої активи в банку та пасиви.

АТ «Ощадбанк» активно співпрацює з міжнародними фондами такими, як Німецький інвестиційний фонд, Європейським інвестиційним банком, Німецько-Українським фондом. Юридичні особи АТ «Ощадбанк» кредитуються за цими програмами і динаміка збільшується кредитного портфелю з кожним роком про що свідчить Табл.2.12.

З Табл. 2.12 можна зробити висновки, що клієнти мікро, малого та середнього бізнесу активно кредитуються міжнародними програми. Великий попит викликає звичайно те, що міжнародні програми дають привабливі відсотки та компенсації. Так, Європейський інвестиційний банк збільшив кредитування порівнянні з 2020 роком станом на 01.01.2022 на 1419%, це свідчить про те, що юридичні особи працюють і цим збільшують реальний сектор економіки, для чого ці кошти й виділяються [61].

Таблиця 2.12

Показники міжнародних кредитних програм юридичних осіб АТ «Ощадбанк», *

Вид кредиту	Значення станом на		
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
	грн.	грн.	грн.
Європейським інвестиційним банком	328 175	1 256 145	4 986 521
Німецький інвестиційний фонд	589 127	1 864 547	2 896 325
Німецько-Українським фондом	396 256	856 125	1 569 325

** Джерело: систематизовано автором[61].*

Спільні з Європейським інвестиційним банком проекти спрямовані на розвиток автомобільних доріг України, енергетичну галузь, розвиток муніципальної та залізничної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, відновлення інфраструктури Донецької і Луганської областей. Станом на початок 2022 р. загальний обсяг наданих ЄІБ фінансових ресурсів в Україні, як в державному, так і приватному секторі, складає більше 6,4 млрд. євро[33].

З Табл. 2.12 чітко видно зростання по програмі Німецький інвестиційний фонд 01.01.2020 року по 01.01.2022 року на 391%. Основна частина заявок надходить від клієнтів юридичних осіб, які орієнтовані на експортні галузі промисловості, зокрема, в ІТ, легку та харчову промисловість. Ще одним пріоритетом є підприємства електронної торгівлі та охорони здоров'я, а також підприємства інших секторів, які працюють на внутрішній ринок.«EmergingEuropeGrowthFund III» першочергово орієнтується на малі та середні підприємства, які потребують капітал для власного росту і, як показує досвід, створюють особливо багато нових робочих місць. Саме для таких підприємств обмеженість доступу до власного капіталу є суттєвою перешкодою[56].

Проаналізуємо з Табл.2.12,ще одну програму Німецько-Український фонд його зростання за три роки збільшилося на 296 %.Клієнтів в першу чергу

приваблює відсоткова ставка, яка на 15-20% нижче середнього ринкового рівня і становить близько 11%-15%. По-друге, за рахунок кредитних коштів Фонду можна не лише поповнювати обіговий капітал, а й інвестувати у власну справу. По-третє, термін виділення коштів значно більший ніж у стандартних банківських продуктів[57].Також головною подією для мікро-малого бізнесу стало рішення Фонду розвитку підприємництва, який створений на базі Німецько-Українського фонду за рішенням Уряду України, розпочав впровадження державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Це якісно новий етап в роботі Фонду, в якому він виступає агентом держави з впровадження програм підтримки малому та середньому бізнесу.Спираючись на досвід та результати попередніх років, Фонд розвитку підприємництва впевнено розпочинає новий етап свого розвитку та виконання першочергової місії – підтримка фінансування малого бізнесу України.

Ще один ресурс поповнення кредитного портфеля є співпраця з агропромисловими підприємствами. АТ «Ощадбанк» співпрацює з усіма кредитними продуктами для фермерських господарств та агропідприємств. В першу чергуАТ «Ощадбанк» зацікавлює привабливими умовами, співпрацює більш ніж з 50 партнерів агропромислового господарства. Агропідприємства мають змогу прокредитуватися на придбання транспорту, поповнення обігових коштів, ремонт, придбання обладнання та реконструкцію. Даний сегмент клієнтів зацікавлюється ставкою від 0,1% річних та компенсацією від державних програм .З початку 2022 року кредитний портфель мікро-, малого та середнього бізнесу АТ «Ощадбанк» зріс більш ніж на 4,8 млрд. грн. і становить понад 12,7 млрд. грн. Також, велике значення має для АТ «Ощадбанк» кредитування фізичних осіб, які теж збільшують кредитний портфель банку, що показано в Рис. 2.2. Фізичних осіб приваблюють відсоткові ставки, які конкурентніші ніж в комерційних банках.

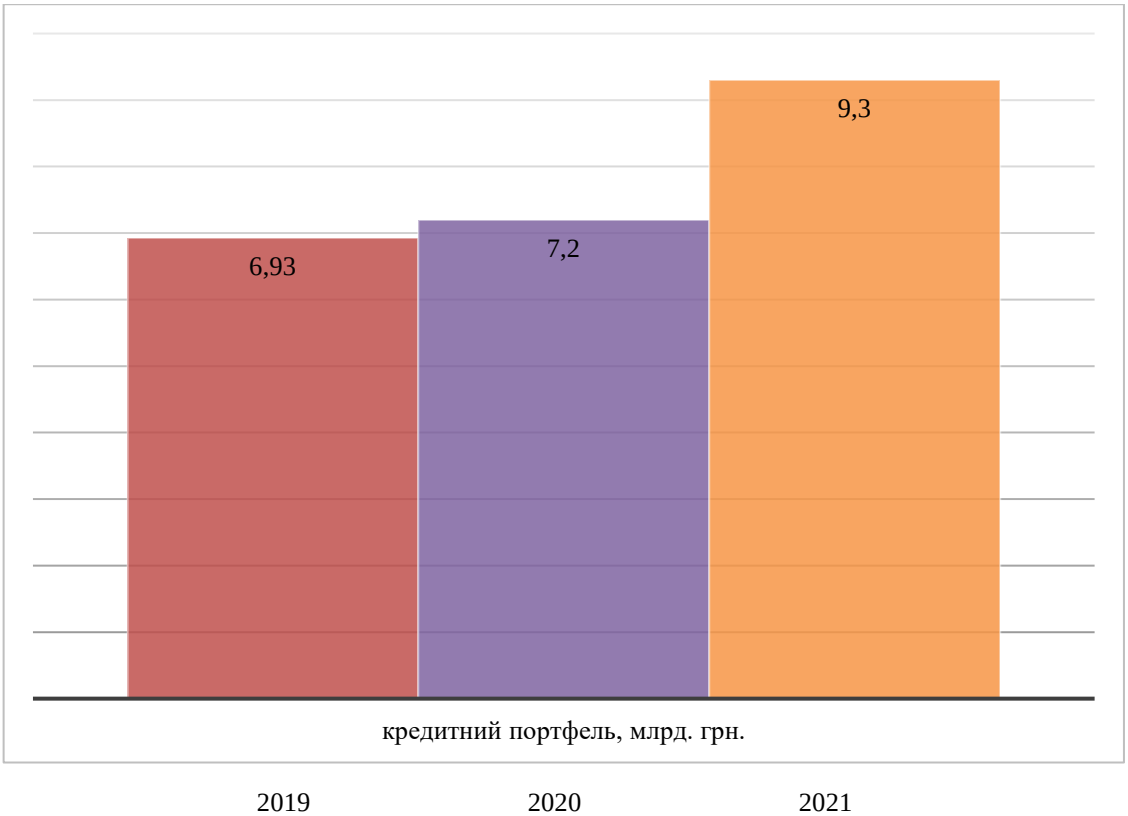

Рис.2.2 Кредитний портфель фізичних осібАТ «Ощадбанк», *

** Джерело: систематизовано автором[61].*

З Рис. 2.2 можна зробити висновки, що кредитний портфель збільшується щорічно і це є позитивною динамікою довіри клієнтів та конкурентним відсотковим ставкам.

Порівнюючи 01.01.2020 року з 01.01.2022 року кредитний портфель збільшився на 34%.Розглянемо більш детально кредити, які пропонуються для фізичних осіб та їх кредитний портфель станом з 01.01.2020 року по 01.01.2022 року в Табл.2.13.

Таблиця 2.13

Кредитні пропозиції для фізичних осіб АТ «Ощадбанк», *

Вид кредиту	**Значення станом на**		
	01.01.2020	**01.01.2021**	**01.01.2022**
	Сума,грн.	**Сума,грн.**	**Сума,грн.**
Авто в кредит	620 000	800 000	920 000
Кредит на б/у авто	580 000	720 000	830 000
Кеш Кредит «Мій кредит»	420 000	560 000	690 000

Продовження таблиці 2.13

Споживче кредитування під іпотеку	1 980 000	2 500 000	3 200 000
Кеш кредит «Енергоефективний»	250 000	630 000	800 000
Кредит на купівлю та встановлення «зеленої» електростанції	500 000	720 000	940 000
На придбання житла (вторинний ринок)	3 500 000	5 200 000	7 100 000
На придбання нерухомості на вторинному ринку, в т.ч. земельних ділянок	1 500 000	1 900 000	2 100 000
Моя кредитка	Ліміт 7 млрд	Ліміт 9 млрд	Ліміт 9,8 млрд

** Джерело: систематизовано автором[61].*

З Табл. 2.13 прослідковується динаміка на зростання кредитування для фізичних осіб. Флагманами автокредитування від АТ «Ощадбанк» є дві всеукраїнські програми кредитування, які розповсюджуються на усі марки автомобілів, це дає можливість клієнту для ширшого вибору автомобіля і банку зростання кредитного портфелю та комісійного доходу. З Табл.2.13 спостерігається тенденція на збільшення і у відсотка це - 43 % у порівнянні з 2020 роком.

Зручний та комфортний кредит готівкою від АТ «Ощадбанк» – «Мій кредит». Головною метою продукту «Мій кредит» є задоволення потреб як нових, так і діючих клієнтів у швидких кредитних коштах на будь-які потреби. Принципово новою є готовність АТ «Ощадбанк» кредитувати не тільки клієнтів, що отримають заробітну плату чи соціальні виплати в нашому банку, а й інших осіб, що відповідають базовим умовам кредитування – без застави, без поручителів і на будь-які цілі [46].З Табл.2.13 видно, що продукт має попит у фізичних осіб та позитивну динаміку на зростання кредитного портфеля банку. У порівнянні з 2020 роком збільшився на 64%. Таке позитивне зростання кредитного портфеля впливає позитивно на відділення банків і в відношенні комісійних доходів.

Кредитна програма Споживче кредитування під іпотеку призначена для приватних клієнтів, що мають намір отримати кредит на будь-які споживчі цілі

та можуть надати в забезпечення нерухомість. Такий продукт є затребуваний для фізичних осіб і має тенденцію на зростання з кожним роком, так на термін 01.01.2022 року виріс на 61%.АТ «Ощадбанк» пропонує своїм клієнтам кредитування на придбання та встановлення обладнання, що забезпечує вироблення «зеленої» енергії. Банківський продукт визначає особливості надання споживчих кредитів на придбання обладнання та супутніх матеріалів, що забезпечують вироблення «зеленої» енергії (переробку сонячної, вітрової, теплової, водяної енергії та/або енергії внаслідок обробки біомас в електричну) та їх встановлення, монтаж та запуск в експлуатацію. Такий вид кредиту є новий і фінансово затратний тому величина зростання в порівняні з іншими кредитами не велика, але ж все таки позитивна на 22% у порівняні з 2020 роком.

Підсумовуючи, кредитний портфель по фізичним та юридичним особам, можна дійти висновку, що АТ «Ощадбанк» має позитивну динаміку на зростання та збільшення клієнтської бази для супутніх продуктів про що свідчить Табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Консолідований висновок юридичних та фізичних осіб

АТ «Ощадбанк» кредитного портфелю на 01.01.2022 р., *

Назва	**Значення станом на**
	01.01.2022
	Сума, грн.
Залучені кошти юридичних осіб	61.5.млрд
Кредитування реального сектора економіки України	121.3.млрд.
Кредитний портфель в сегменті мікро, малого та середнього бізнесу	2,6 млрд.
Кредитування для ОСББ	31 млн.
По програмах державної підтримки	34 млрд.
Залучені кошти фізичних осіб	716 млн.
Кредитний портфель фізичних осіб під БПК	293,4 млн.
Іпотека	121.8 млн.
Кеш кредит	145,3 млн.
Кредитування авто	29.5 млн.

** Джерело: систематизовано автором[47].*

З Табл. 2.14 видно, що кредитний портфель банку залежить від суб'єктів кредитування юридичних та фізичних осіб. АТ «Ощадбанк» має позитивну динаміку на зростання і утримання кредитного портфеля. Цілі і задачі на наступні періоди – це зростання і примноження кредитного портфеля. Обсяг і структура кредитного портфелю банку визначаються такими чинниками: розмір банку (капіталу); правила регулювання банківської діяльності; офіційна кредитна політика банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямів розміщення коштів.

На конкурентоспроможність кредитного портфелю банку впливають такі чинники: ризиковість, ліквідність, дохідність, швидкість відновлення та ступінь оновлення кредитного портфеля.

Кредитний портфель це головний показник фінансової стійкості банківської установи. АТ «Ощадбанк» активно кредитує юридичних осіб, підбираючи підхід до кожного клієнта, пропонуючи найбільш кращі програми та співпрацюючи з міжнародними та державними програмами кредитування.

Щомісячно відділення АТ «Ощадбанк» контролює залишки та зростання кредитного портфеля для розуміння і організації роботи менеджерів. Утримання і збільшення кредитного портфеля це головна і одна з складніших завдань відділень. Тому, клієнт який прагне кредитуватись, завжди є пріоритетним, так як він принесе дохідність банк і зростання кредитного портфелю.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

3.1 Проблеми процесу банківського кредитування та шляхи їх вирішення в банківській установі

АТ «Ощадбанк» – це сучасний, прогресуючий банк, який постійно впроваджує нові технології для обслуговування своїх клієнтів. Але з цими всіма планами на майбутнє і з великими здобутками на сьогодні він і має низку ще проблем які потрібно вирішувати. Однією з важливих проблем – це розгляд кредитних справ. Клієнти приходять самі до банку і хочуть кредитуватись. Клієнт мікро-малого і середнього бізнесу це юридична особа, якій потрібні грошові кошти в основному терміново.

Банк має чим зацікавити юридичну особу, в першу чергу відсотковими ставками та програми компенсації від держави. Але час який витрачає клієнт на розгляд кредитної справи зі сторони банку, викликає в подальшому сумніви чи потрібні йому вже ці грошові кошти, так як клієнт за цей час вже або бере кошти в іншому банку або йому вже не актуальна дана покупка. Розглянемо поетапність надання кредитних коштів мікро-малому та середньому бізнесу з Рис. 3.2.

З Рис 3.2 можемо зробити висновок, що розгляд кредитної справи може займати від 14 днів до 6 місяців, що є негативним фактором кредитування в банку. Також, клієнтів відлякую занадто великий пакет документів від них, який запитує юридичний відділ. І це лише на етапі розгляду справи, щодо платоспроможності та правильності документів юридичних осіб. Юридичний відділ займає велику частку часу у розгляді. Постійно запитуючи нові документи, уточнення. Багато клієнтів вже на цьому етапі відмовляються від співпраці з банком. Клієнт підбирає собі банк з меншими вимогами і коротшим часом розгляду кредитної справи і готовий платити більші відсотки заради своєї зручності.

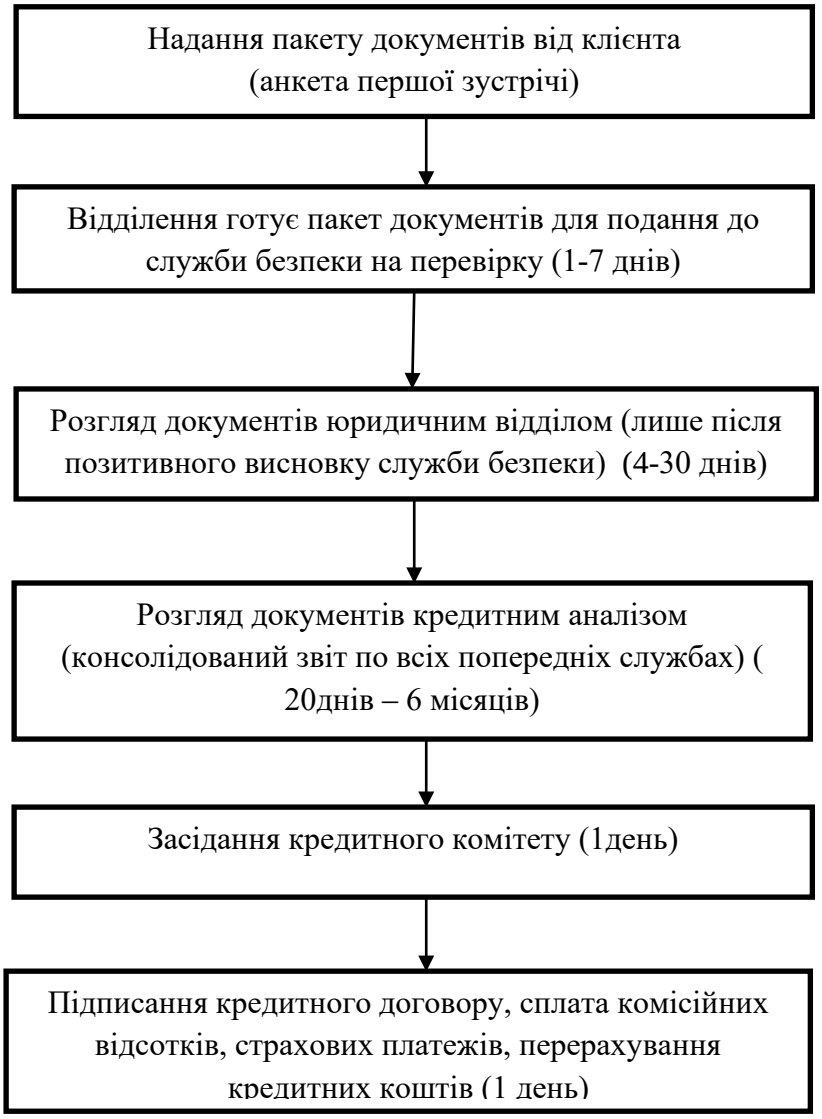

Рис. 3.2. Етапи розгляду кредитних справ АТ «Ощадбанк», *

** Джерело: систематизовано автором.*

В свою чергу служба безпеки, яка перевіряє на судові обтяження, податкові заборгованості та заборгованості перед державою, кредитну історію, перевіряє власників юридичних осіб та їх бенефіциарних власників по немотивованим причинам може відмовити клієнту. Так, часто клієнту відмовляють у подальшому розгляді,якщо по податковому боргу він має не значну заборгованість, яку юридична особа може оплатити. Але після такої відмови, клієнта вертають на перший етап розгляду, що знову ж таки збільшує час до видачі кредитних коштів.

Після перевірок юридичного відділу та служби безпеки і позитивних їх висновків відбувається підготовка документів відділом кредитного аналізу. Кредитний аналіз аналізує платоспроможність клієнта по їх фінансових звітностях. Вирішує чи може клієнт погасити ту суму кредитних коштів, яку вказав на першу етапі подання документів і чи не приведе це до критичних ситуацій у їх роботі. Кредитний аналіз в свою чергу запитує свій пакет документів до якого входять фінансові звітності, листи від клієнтів з уточненнями. Аналізують техніку чи обладнання, яке буде заставою зі сторони клієнта. Клієнт повинен провести не залежну оцінку свого майна, що для нього є фінансово затратно.

На цьому етапі також, часто відбуваються відмови. Фінансові документи не відповідають затребуваній сумі кредитних коштів. Заставне майно після оцінки виявляється, що не покриває всіх потрібних умов для застави, занадто вживане (на кінець кредитного договору буде більше 10 років транспортному засобу), амортизація та знос не відповідають коефіцієнту транспортного засобу. І це лише не значна частина того, що вимагають від клієнта кредитні аналітики.

Кредитні аналітики для більш поглибленого аналізу юридичної особи роблять виїзд на огляд діяльності. В комунікації з клієнтом можуть запропонувати зміну заставного майна або ж кредитного продукту, який більш підходить для діяльності юридичної особи. Пройшовши всі етапи та зібравши весь пакет документів справу виносять на кредитний комітет. І це ще не є гарантією, того, що буде погодження. Але ж все таки 90% всіх справ погоджують. Може бути зауваження до нюансів, які виправляються і клієнт отримає свої кредитні кошти.

Після всіх погоджень, клієнт сплачує комісійні збори по кредиту та страхові внески. Відкривається рахунок на який надходять кредитні кошти. Але є такі кредитні програми де кошти перераховують не на рахунок клієнту, а відразу на рахунок-фактуру продавцю в якого здійснює покупку клієнт, це може бути або обладнання або транспортний засіб.

Витрачаючи багато часу на розгляд та оформлення кредитних документів банк втрачає платоспроможних клієнтів, а з ними відсотки та комісійні доходи. А головне банк втрачає клієнта, який би користувався послугами та приносив дохідність з використаних банківських продуктів.

Для функціювання відділення повноцінно потрібні комісійні доходи. Найбільший відсоток надає оформлення кредитних договорів, але із за труднощів у розгляді кредитних справ значна кількість клієнтів так і не отримує свої кредитів. Банк втрачає клієнта, а із ним грошові кошти.

Проаналізувавши, проблему надання кредитів по термінах, хочу запропонувати свою схему бачення етапності кредитування, який складено в Рис. 3.3. З рис.3.3 можна, зробити висновок, що термін можна скоротити надання кредиту завдяки згуртованості всіх служб.

Рис. 3.3 Етапи розгляду кредитних справ АТ «Ощадбанк», *

** Джерело: запропоновано автором.*

На нашу думку, в першу чергу потрібно зробити базу (електронний архів) в яку буде вантажиться пакет документів для надання кредитних коштів. База повинна мати розподіл по продуктам кредитування та програмах (державним, сільськогосподарське кредитування, овердрафт, класичне кредитування, кредитування для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та ін.).

Позичальники можуть бути розділені на класи в електронному архіві за рейтингом платоспроможності:

– клас «А» - позичальник має стійку фінансову діяльність, фінансова звітність, свідчить про платоспроможність, що дає впевненість фінансовій установі про повернення кредитних коштів наданих клієнту в тимчасове використання, сплату відсотків згідно кредитного договору;

– клас «Б» - позичальник згідно фінансовій звітності має позитивний результат у діяльності, але підтримування позитивної динаміки цьому рівні протягом довгострокового часу є низькою;

– клас «В» -позичальник згідно фінансової звітності має задовільні результати роботи, потребує детального вивчення та усунення зауважень;

– клас «Г» - позичальник має незадовільну фінансову звітність більше 4 податкових кварталів, що є ризиковано для банківської установи у не платоспроможності клієнта, не повернення кредитної заборгованості та сплати відсотків по кредитному договору;

– клас «Д» -позичальник згідно фінансової звітності має збитки, такий клієнт не може бути платоспроможним, банківська установу не розглядає його як позичальника [47, с. 151].

Для полегшення збору документів від клієнта, пропоную кредитним службам надання чітко сформованого списку, щодо пакету документів від юридичних осіб та менеджера на відділенні. Це скоротить час клієнта, так як не потрібно буде його турбувати про додаткові документи чи листи. Це може бути у формі до кожного продукту кредитування чи сегменту клієнта. З таким чітким списком, легше і швидше буде збирати документи, буде розуміння скільки часу

займе це у клієнта. Клієнт одноразово сформує весь пакет документів з розумінням того, шо йому тільки повідомлять результат, щодо висновку по кредитуванні.

Після отримання всіх установчих та фінансових документів, заповнених довідок зі сторони банку, менеджер на відділенні завантажує все до електронного архіву, Доступ до бази одночасно повинні мати всі служби, які задіяні в кредитному процесі банку. Розгляд документів повинен бути в найкоротші терміни, для як найшвидшого доопрацювання помилок.

Помилки по документах та зауваження по фінансових звітностях, пропоную оформляти в одну консолідовану звітність по всіх контролюючих кредитних службах. Це скоротить час, на виправлення зауважень, так як не потрібно чекати висновок кожного відділу окремо. А потім повторно писати пояснюючі листи від клієнта. Такі стислі терміни є реальні, якщо всі комітети і служби будуть займатися розглядом справи одночасно, а не чекати висновки кожної з служб. Кредитування є однією із стратегій банку на 2022 рік. Це пояснюється тим, що кредит дає банку дохідність.

Банківський кредит має позитивний вплив на економічний обіг витрат. Адже завдяки кредитуванню скорочуються витрати на виготовлення, випуск в обіг, перевезення, облік, зберігання банкнот. Саме банківський кредит сприяв виникненню таких документів, як вексель, грошовий чек, які частково можуть виконувати функції грошей. В Україні розрахунки цими платіжними засобами використовуються в набагато менших масштабах, ніж за кордоном. Це пояснюється, в першу чергу тим, що обіг цих інструментів регламентується законодавством і обов’язково ґрунтується на правилах введення бізнесу

Юридичні особи щоденно подають анкети першої зустрічі на у участь в цій програмі, але за великої кількості документів і довгих термінів по часу, банк так і не прокредитовує клієнта і цим втрачає заробіток у вигляді комісії. Тому, запропонована мною схема кредитування Рис.3.1, повинна мінімізувати час на розгляд кредитної справи.

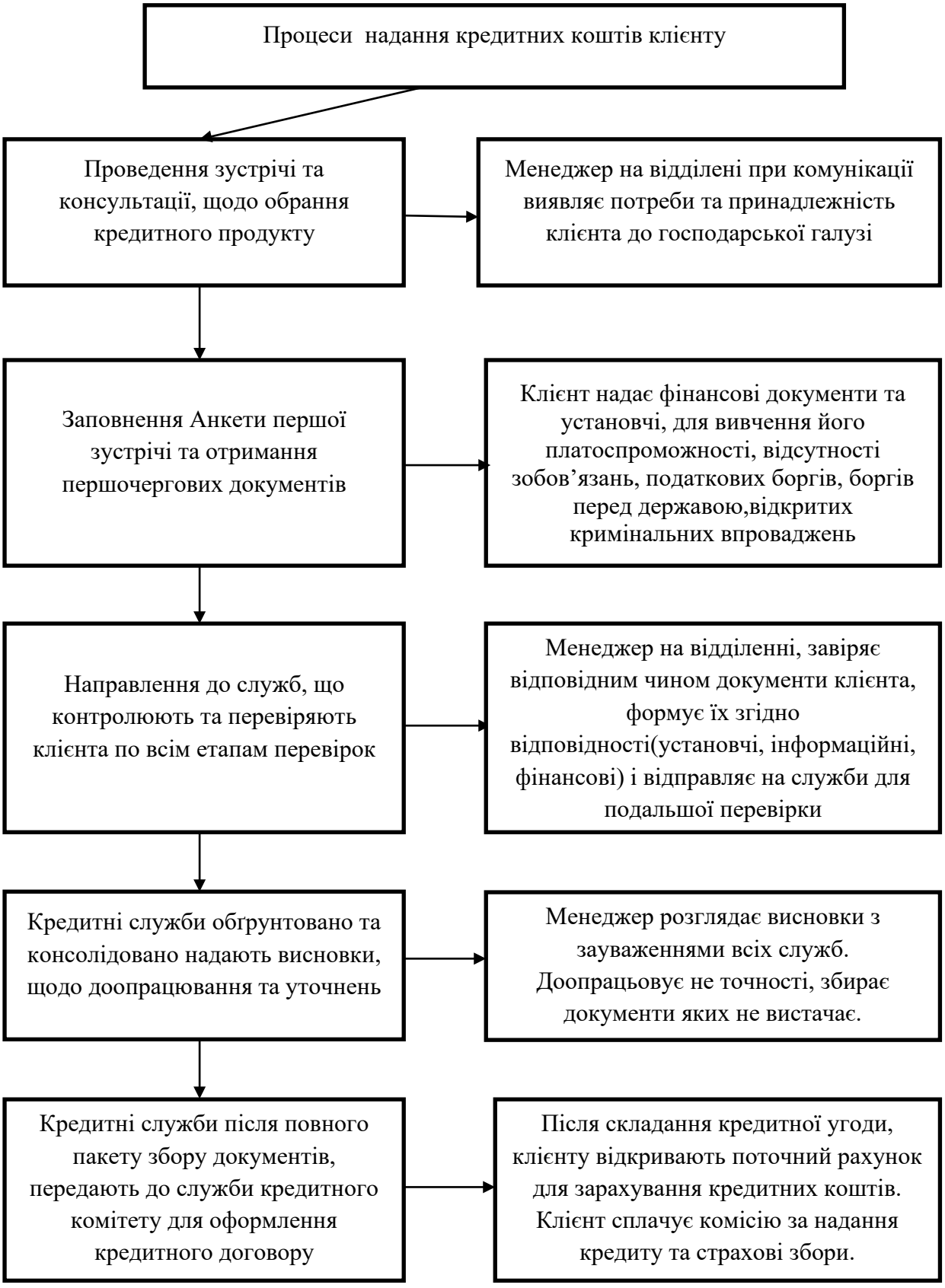

Рис. 3.4. Процеси надання кредитних коштів клієнту АТ «Ощадбанк»*

** Джерело: запропоновано автором.*

Кредитування є важливою складовою для банку. При збільшенні кредитування збільшується кредитний портфель. Клієнта треба зацікавити не лише самим продуктом, а й обслуговуванням. Так, пропонуємо, клієнтам самим через інтернет-ресурси подавати заявки на кредитування. Це повинен бути мінімальний пакет документів, який дасть розуміння на яку суму клієнт може розраховувати.

Отже, з Рис.3.4 можна зробити висновок, що згуртована робота всіх відділів одночасна мінімізує час на погодження кредитних справ. Також, сформований електронний реєстр клієнтів, які вже подавали документи на кредитування, зменшить час збору документів при повторному зверненні. АТ «Ощадбанк» повинен переформатувати бізнес-процеси розгляду на надання кредитів для юридичних осіб, що призведе до більш стійкого і прогресуючого фінансового стану.

3.2. Напрями розвитку банківського кредитування

АТ «Ощадбанк» має чітку стратегічну мету –здобуття універсальності та першості серед банків країни.

Збереження лідируючих позицій в кредитуванні та банківському обслуговуванні великого корпоративного бізнесу, в тому числі державного сектора. Залишиться основною метою позиціонування банку в сегменті мікро-, малого й середнього бізнесу - планують збільшити свою частку на ринку в цьому сегменті. В сегменті роздрібного бізнесу не менш прогресивно збільшиться частка на ринку роздрібних кредитів, за рахунок збільшення обсягу кредитів на житло та автокредитів.

Вдосконалити мережу та збільшити їх кількість до 3 тисяч відділень, а також збільшити їх ефективність, запровадивши стандарти інноваційного онлайн-банкінгу, щоб перевести більшість клієнтів на дистанційні програми обслуговування.

У 2023 році Ощадбанк продовжує кредитувати українців за державною програмою єОселя. З початку 2023 року вже видано 16 кредитів на загальну суму 19,5 млн грн. Завдяки пільговому кредитуванню клієнти придбали омріяне житло у 8 областях України. Переважну більшість кредитів отримали військовослужбовці.

Загалом Ощадбанк, що є лідером програми єОселя, вже профінансував 359 пільгових кредитів на загальну суму 484,5 млн грн. Наприкінці грудня всі позичальники, що отримали кредит за державною програмою єОселя в 2022 році, одержали державну компенсацію частини відсотків за своїми договорами.

На першому етапі програми єОселя пільгове кредитування доступне для військовослужбовців за контрактом, захисників України, силовиків та членів їхніх сімей, а також для медиків, педагогів, які працюють у державному та комунальному секторах, та науковців. Для них передбачено максимально пільгові умови – кредит під 3% на строк до 20 років із початковим внеском від 20% вартості житла.

Протягом 2023 року Ощадбанк досяг суттєвого зростання кредитного портфеля мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ): він збільшився на 26% і становить 22 млрд грн.

Завдяки цьому банк увійшов до трійки лідерів ринку за обсягом кредитного портфеля ММСБ за підсумками минулого року.

Зростання відбулося рівномірно по всіх сегментах мікро-, малого та середнього бізнесу і станом на зараз формується з рівних складових по цих бізнес-сегментах.

В умовах воєнного стану Ощадбанк фокусується на активному фінансуванні та обслуговуванні бізнес-клієнтів за декількома напрямами, зокрема за релокацією бізнесу. Так, у 2023 році 26 підприємств було релоковано до безпечних регіонів країни за фінансової підтримки банку на суму 224 млн грн. Відтак було збережено бізнеси та понад тисячу робочих місць.

2023 року Ощадбанк був одним із ключових банків з підтримки бізнесу та економіки України, профінансувавши 4,5 тисяч підприємств, в яких працюють більше 120 тисяч українців. Загальна сума наданих їм коштів становить13,3 млрд грн, з них 6,9 млрд грн спрямовано на фінансову підтримку сільськогосподарських підприємств та забезпечення потреб аграріїв, у тому числі посівної кампанії. 75% усіх кредитів було надано в сегменті мікробізнесу (річний обсяг виручки таких підприємств не перевищує 30 млн грн).

Такого результату досягнуто, зокрема, завдяки різноманітним програмам допомоги українському бізнесу (державним, регіональним, міжнародним), що їх пропонує Ощадбанк, а також через спрощення механізму фінансування та лібералізацію його умов. Нині подати онлайн-заявку на кредитування та отримати попереднє рішення за 24 години клієнти ММСБ можуть за допомогою сервісу ОщадБізнес. За підсумками 2023 року було подано 1 400 запитів на онлайн-кредитування від клієнтів ММСБ. Завдяки додатковому каналу вхідний потік кредитних заявок збільшився на 20%.

Ощадбанк є одним з лідерів програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка залишається основним рушієм бізнес-кредитування та фінансує по всіх напрямах, у тому числі в прифронтових регіонах країни для відновлення бізнес-активності: розширення індустріальних парків, підтримка агропромислового комплексу (АПК) у частині як посівної, так і переробки, засобів захисту рослин, фінансування експортно орієнтованого бізнесу, забезпечення продовольчої безпеки тощо. Загалом підприємствам ММСБ протягом минулого року було видано понад 11 млрд грн таких кредитів.

У 2023 році Ощадбанк був і залишається уповноваженим банком програми єРобота. Протягом року 10 тисяч підприємців отримали через Ощадбанк понад 5,5 млрд грн грантової допомоги. Віднедавна у програмі запрацював новий напрям, спрямований на підтримку та розвиток ветеранського бізнесу. Вже профінансовано 194 таких грантів на суму 75 млн грн.

У інструментарії кредитної підтримки бізнесу ощадбанком є декілька спільних ініціатив із обласними військовими адміністраціями (ОВА). Підписано меморандуми з Закарпатською, Чернівецькою, Львівською, Одеською, Івано-Франківською, Київською, Миколаївською, Рівненською та Сумською областями, а також із містами Івано-Франківськ, Дніпро, Покровськ та Київ щодо здешевлення позик для місцевих підприємців.

Завдяки цьому механізму протягом 2023 року на рівні регіональних бюджетів ОВА за програмами енергозабезпечення власного бізнесу, розвитку переробних підприємств тощо додатково компенсовано відсотки за кредитами для ММСБ на суму понад 5,2 млн грн.

Ощадбанк першим серед банків України розпочав співпрацю з Експортно-кредитним агентством (ЕКА) щодо підтримки експортерів і запровадив портфельне страхування ризику за кредитами, що надаються для виконання зовнішньоекономічних контрактів. За період співпраці з ЕКА банком видано кредитів на загальну суму 245 млн грн, обсяг профінансованих експортних контрактів становить 4,1 млрд грн в еквіваленті. Це найбільший показник серед усіх банків – учасників програми. Усі кредити застраховано ЕКА на 85% суми.

У межах партнерського каналу продажів у 2023 році банком надано кредитів на 3,4 млрд грн. Ощадбанк наразі має понад 300 партнерських програм з дилерами світових брендів JOHN DEERE, CLAAS, NEW HOLLAND, PÖTTINGER, SYNGENTA, ADAMA та найбільшими гравцями вітчизняного ринку – UKRAVIT, ALFA SMART AGRO.

Ощадбанк успішно реалізує проєкти з міжнародними фінансовими організаціями за гарантійними механізмами Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Європейського інвестиційного фонду (ЕІФ) тощо, грантовими програмами (Sparkasse, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). Банк є найбільшим кредитором бізнесу за державними гарантіями на портфельній основі. Інструмент портфельної гарантії знижує вимоги до забезпечення за кредитами та полегшує доступ клієнтів до кредитних коштів на

реалізацію їхніх бізнес-проектів. Приміром, у рамках партнерства з ЄІБ ліміт гарантій становить вже 100 млн євро, що дає можливість обслуговувати кредитний портфель в обсязі щонайменше 4 млрд грн.

Окрім того, завдяки інтеграції грантових програм у кредитні інструменти клієнт може отримати додаткові грантові кошти як компенсаційний механізм при придбанні основних фондів (переробка, виробництво, логістика). Лише протягом 2023 року Ощадбанк надав 87 млн грантових коштів від уряду Німеччини для представників ММСБ в Україні. Понад 68% грантоотримувачів зареєстровані та здійснюють свою діяльність у постраждалих від війни областях або на деокупованих територіях.

Співпраця з міжнародними партнерами також здійснюється в рамках додаткових напрямів фінансування, в тому числі соціально орієнтованих проєктів (фонд WNISEF).

Програми Ощадбанку для ММСБ у 2023 році визнано кращими в номінації «Найкращий кредитний продукт банку для бізнесу» в рамках премії PaySpace Magazine Awards 2023. Ощад також переміг у номінації «Кредити МСБ та ФОП» за версією FINANCIAL CLUB AWARDS і став переможцем конкурсу PR-кейсів від Marketing Media Review у номінації «Проєкт B2G» за найкращий кейс взаємодії бізнесу з державою.

АТ «Ощадбанк» планує завершення та опрацювання сучасної IT-інфраструктури, застосування в роботі внутрішніх процесів, введення в роботу однієї з новітніх системи управління ризиками, а також роботу з кредитним портфелем, який є проблемним у співпраці з Міністерством фінансів, Національним банком та міжнародними фінансовими організаціями.

Для первинного публічного розміщення своїх акцій та для часткової приватизації за участю Європейського банку реконструкції і розвитку, АТ «Ощадбанк» повинен виконати всі поставлені перед собою цілі та стратегії розвитку.

ВИСНОВКИ

Під час написання кваліфікаційної роботи було зроблено такі висновки:

1. Запропоновано власне наукове трактування до поняття «Кредит – це фінансові відносини, що виникають між позичальником та кредитором та пов'язані з наданням певної суми коштів у тимчасове користування на умовах платності, строковості та обов'язкового повернення й сприяють тому, що кредитор отримує дохід у вигляді відсотків, а позичальник може реалізувати свої наміри в умовах дефіциту фінансових ресурсів».

2.Досліджено та побудовано структуру поетапності надання кредиту позичальнику банківською установою. Розглянуто функції банківського кредитуванню, які виконує банківська установа й процесу його формування, який, на наш погляд, доцільно розподіляти на такі стадії: 1) визначення об'єкту кредитування і цілей трансформації стану і діяльності цих об'єктів, а також узгодженість їх з загальними цілями банківської установи; 2) обґрунтування умов кредитування та визначення його форм і видів.

3.Розглянуто кредитні програми для задоволення потреб клієнта: державні програми, програми компенсації, програми для сільхозвиробників та фермерських господарств. Також, розглянуто соціальне кредитування та міжнародні програми для підтримки в кредитуванні юридичних осіб. Головним кредитним продуктом 2022 року стало кредитування юридичних осіб за участі держави ««Доступні кредити 5-7-9%». Завдяки різноманіттю кредитних програм клієнт має можливість вибрати для себе найбільш потрібний йому кредит.

4.Здійснено коротку характеристику етапів розвитку АТ «Ощадбанк», його занепади в банківській системі та встановлення його, як одного з прогресуючого банку. Розглянуто організаційну структуру банку та їх повноваження. Розглянуто динаміку активів АТ «Ощадбанк», структуру власного капіталу, показники ефективності роботи АТ «Ощадбанк». Підсумовуючи аналіз всіх вище наведених показників, можна охарактеризувати

фінансовий стан банку АТ «Ощадбанк» як добрий, про що свідчить поступове збільшення таких показників як капітал банку, збільшення кредитного портфеля банку, розширення клієнтської бази.

5.На підставі аналізу фінансово-господарської діяльності банку виявлено, що фінансова стабільність АТ «Ощадбанк» протягом досліджуваного періоду покращилася, про що відповідно свідчать показники динаміки та структури власного капіталу АТ «Ощадбанк», за 2021 рік значно збільшився. Показники фінансової стійкості демонструють, що стійкість та надійність банку АТ «Ощадбанк» знижується, про що свідчить зниження коефіцієнта надійності та навпаки - суттєве підвищення коефіцієнта фінансового важеля. Спостерігається позитивна динаміка зростання кредитного портфеля для юридичних осіб, це характеризує банк, як таким, що кредитує та має конкурентні відсотки для залучення клієнтської бази.

6. Проведено аналіз кредитного портфеля банківської установи, який демонструє позитивну динаміку зростання кредитного портфеля для юридичних осіб, це характеризує банк, як таким, що кредитує та має конкурентні відсотки для залучення клієнтської бази. Банківська установа постійно контролює банківський портфель для контролювання своєї дохідності.

7.Проведено аналіз проблем процесу банківського кредитування яке існує на даний час. Розглянуто етапи розгляду кредитних справ АТ «Ощадбанк», виявлено проблеми з термінами та розглядом кредитними службами. Запропоновано запровадити електронний архів юридичних клієнтів, на базі якого розроблено відповідну систему розгляду кредитних справ, що суттєво скоротить час розгляду та оброблення документів юридичної особи. Такий підхід сприятиме збільшенню кредитного портфеля та комісійних дохід банку.

8. Обгрунтовано, що у 2023 році Ощадбанк продовжує кредитувати українців за державною програмою єОселя. Переважну більшість кредитів отримали військовослужбовці. Загалом Ощадбанк, що є лідером програми єОселя, вже профінансував 359 пільгових кредитів на загальну суму 484,5 млн

грн. Протягом 2023 року Ощадбанк досяг суттєвого зростання кредитного портфеля мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ): він збільшився на 26% і становить 22 млрд грн. Завдяки цьому банк увійшов до трійки лідерів ринку за обсягом кредитного портфеля ММСБ за підсумками 2023 року.

В умовах воєнного стану Ощадбанк фокусується на активному фінансуванні та обслуговуванні бізнес-клієнтів за декількома напрямами, зокрема за релокацією бізнесу. Так, у 2023 році 26 підприємств було релоковано до безпечних регіонів країни за фінансової підтримки банку на суму 224 млн грн. Відтак було збережено бізнеси та понад тисячу робочих місць.

2023 року Ощадбанк був одним із ключових банків з підтримки бізнесу та економіки України, профінансувавши 4,5 тисяч підприємств, в яких працюють більше 120 тисяч українців. Загальна сума наданих їм коштів становить13,3 млрд грн, з них 6,9 млрд грн спрямовано на фінансову підтримку сільськогосподарських підприємств та забезпечення потреб аграріїв. Такого результату досягнуто, зокрема, завдяки різноманітним програмам допомоги українському бізнесу (державним, регіональним, міжнародним), що їх пропонує Ощадбанк, а також через спрощення механізму фінансування та лібералізацію його умов.

Ощадбанк є одним з лідерів програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка залишається основним рушієм бізнес-кредитування та фінансує по всіх напрямах, у тому числі в прифронтових регіонах країни для відновлення бізнес-активності: розширення індустріальних парків, підтримка агропромислового комплексу (АПК) у частині як посівної, так і переробки, засобів захисту рослин, фінансування експортно орієнтованого бізнесу, забезпечення продовольчої безпеки тощо. Загалом підприємствам ММСБ протягом минулого року було видано понад 11 млрд грн таких кредитів.

У 2023 році Ощадбанк був і залишається уповноваженим банком програми єРобота. Протягом року 10 тисяч підприємців отримали через Ощадбанк понад 5,5 млрд грн грантової допомоги. Віднедавна у програмі

запрацював новий напрям, спрямований на підтримку та розвиток ветеранського бізнесу. Вже профінансовано 194 таких грантів на суму 75 млн грн.

Ощадбанк першим серед банків України розпочав співпрацю з Експортно-кредитним агентством (ЕКА) щодо підтримки експортерів і запровадив портфельне страхування ризику за кредитами, що надаються для виконання зовнішньоекономічних контрактів. За період співпраці з ЕКА банком видано кредитів на загальну суму 245 млн грн, обсяг профінансованих експортних контрактів становить 4,1 млрд грн в еквіваленті. Це найбільший показник серед усіх банків – учасників програми. Усі кредити застраховано ЕКА на 85% суми.

Ощадбанк успішно реалізує проєкти з міжнародними фінансовими організаціями за гарантійними механізмами Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Приміром, у рамках партнерства з ЄІБ ліміт гарантій становить вже 100 млн євро, що дає можливість обслуговувати кредитний портфель в обсязі щонайменше 4 млрд грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Л. М., Олексієнко В. М., Юркевич А. І. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок : українсько-англійсько-російський тлумачний словник. Київ, 2000. 117 с.

2. Аналіз банківської діяльності : підруч. для студентів екон. спец. / А. М. Герасимович та ін. Київ, 2006. 600 с.

3. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2010. №8. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ (дата звернення:28.03.2024).

4. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.

5. АТ «Ощадбанк» : офіційний веб-сайт. URL: http://www.oschadnybank.com (дата звернення:27.03.2024).

6. Банківська система / Катан Л. І. та ін. ; за ред. І. М. Мазур. Дніпро, 2019. 444 с.

7. Банківський менеджмент / за ред. О. А. Кириченка, В. І. Міщенка. Київ : Знання, 2005. 831 с.

8. Банківські операції / А. М. Мороз та ін. ; за заг. ред. А. М. Мороза. Вид. 3-є, переробл. і допов. Київ, 2008. 608 с.

9. Банківські операції / Мороз А. М. та ін. ; за ред. А. М. Мороза. Київ, 2002. 476 с.

10. Банківські операції: навч. посіб. / Капран В. І. та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.

11. Бугель Ю. Основні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника. Банківська справа. 2009. №4. С. 54-59.

12. Бутинець Ф. Ф., Герасимович А. М. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посіб. Житомир, 2001. С. 128-129.

13. Васюренко О. В. Банківські операції : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 311 с.

14. Васюренко О. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. для студентів екон. спец. Київ, 2006. 463 с.

15. Васюренко О. В., Сидоренко О. М. Банківський нагляд : підруч. Київ, 2011. 502 с.

16. Владичин У. В. Банківське кредитування : навчальний посібник / за ред. С. К. Реверчука. Київ : Атіка, 2008. 648 с.

17. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 463 с. URL: https://pidruchniki.com/1541010441526/bankivska_sprava/kreditniy_portfel_banku_yogo_klasifikatsiya_analiz (дата звернення:29.03.2024).

18. Вовчак О. Д., Рущишин Н. М., Андрейков Т. Я. Кредит і банківська справа : підручник. Київ, 2008. 564 с.

19. Гальчинський А. Теорія грошей : навчальний посібник. Київ : Основи, 1998. 186 с.

20. Григораш Т. Ф., Пільгуй С. С. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення. Економічний простір. 2012. №62. С. 119-124.

21. Григораш Т. Ф., Пільгуй С. С. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення. Економічний простір. 2012. №62. С. 55-70.

22. Гроші та кредит / за ред. М. І. Савлука. Київ : КНЕУ, 2002. 598 с.

23. Гроші та кредит / Савлук М. І. та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ, 2002. 598 с.

24. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях / за ред.

Б. Л. Луціва. Львів : Львівський банківський коледж Національного банку України, 1999. 156 с.

25. Демчук Н. І., Довгаль О. В., Владика Ю. П. Банківські операції : навчальний посібник. Дніпро, 2019. 461 с.

26. Демчук Н. І., Довгаль О. В., Владика Ю. П. Банківські операції : навчальний посібник. Дніпро, 2019. 461 с.

27. Дзюблюк О. В. Методологічні підходи до розмежування окремих понять теорії кредиту. Соціально економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція. 2009. Вип. 2 (76). С. 180-188.

28. Дмитренко М. Г., Потлатюк В. С. Кредитування і контроль : навч.-метод. посіб. (у схемах і коментарях) для студентів екон. спец. Київ, 2005. 296 с.

29. Долаємо бідність, використовуючи інструменти соціального бізнесу. Горіховий дім : веб-сайт. URL: https://walnut.house/(дата звернення:29.03.2024).

30. Доступні кредити 5-7-9%. ФРП Єднання заради розвитку :

веб-сайт. URL: https://bdf.gov.ua/uk/news/dostupni-krediti-5-7-9 (дата звернення:13.04.2024).

31. Доценко І. О., Доценко В. В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 12. Ч. 1. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2019ua/23.pdf (дата звернення: 28.03.2024).

32. Доценко І. О., Дубицька Л. В. Оцінка ефективності управління фінансовою стабільністю ПАТ «АЛЬФА-БАНК» на основі аналізу показників його фінансово-господарської діяльності. Економіка та суспільство. 2020. №19. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/6875 (дата звернення: 06.04.2024).

33. Європейський інвестиційний банк. Міждержавна Гільдія Інженерів Консультантів : веб-сайт. URL: https://iceg.com.ua/european-investment-bank-in-ukraine/ (дата звернення: 06.04.2024).

34. Європейський інвестиційний банк. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/eib (дата звернення:06.04.2024).

35. Єпіфанов А. О., Маслак Н. Г., Сало І. В. Операції комерційних банків : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Суми, 2007. 523 с.

3. Жукова Н. К., Зражевська Н. В. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні. Економічний часопис – XXI. 2011. №5-6. С. 54-57.

37. Ібраїмова А. Управління кредитним ризиком комерційного банка в сучасних умовах. Культура народів Причорномор'я. 2007. №97. С. 43-46.

38. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : Постанова Правління НБУ від 27 груд. 2007 р. №480. URL: http://zakon1.rada.gov.ua (дата звернення: 06.04.2024).

39. Карагодова О. О., Распутна Л. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку. Банківська справа. 2012. №2. С. 40-42.

40. Квасницька Р. С., Кунда Н. В. Управління кредитними ризиками в банківській системі. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. №6. Т. 2. С. 245-249.

41. Кунда Н. В. Оценка лимита риска при кредитовании банками промышленных предприятий с учетомотраслевых и региональных особенностей : учеб. К, 2013. 180 с.

42. Консолідований звіт про управління АТ «Ощадбанк». Ощадбанк : офіційний веб-сайт. URL: https://www.oschadbank.ua/sites/default/files/2021-04/oschadbank_report-0426_new_2in1.pdf (дата звернення: 29.03.2024).

43. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 486 с.

44. Косова Т. Д., Циганов О. Р. Банківські операції : навч. посіб. Донецьк, 2008. 350 с.

45. Крамаренко О. Ю. Кредитування і контроль : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во НУК, 2011. 98 с.

46. Кредитний портфель. Національний банк України : офіційний веб-сайт. URL:

https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123409&cat_id=123213 (дата звернення 07.04.2024:).

47. Кредитний ризик комерційного банку / за ред. В. В. Вітлінського Київ : Т-во “Знання”, 2000. 251 с.

48. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навчальний посібник. Вид. 2-ге, стер. Київ : Т-во «Знання», 2001. 215 с.

49. Малахова О. Кредитна угода як основа ефективної взаємодії банків з позичальниками. Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. 2011. Вип. 16. С. 165-173.

50. Малахова О. Л. Кредитна угода як основа ефективної взаємодії банків з позичальниками. Українська наука: минуле, сучасне,майбутнє. 2011. №16. С.165-173.

51. Мельничук Н. Ю. Теоретичні підходи розуміння сутності дефініції «банк» й визначення її ролі в економічній сфері. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 4. С. 856-860.

52. Мельничук Н. Ю., Ковальчук С. С. Депозитна діяльність банківських установ в контексті формування їх ресурсної бази. Науковий погляд: економіка та управління. Вип. 1 (67). 2024. С. 163-167.

53. Мілай А. О. Аналіз механізму управління ресурсним потенціалом українських банків. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2013. №10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_64 (дата звернення:29.03.2024).

54. Міщенко В. І., Коренєва О. Г. Банківські операції : підруч. для студентів екон. спец. Київ, 2007. 796 с.

55. Несинова С. В., Воронко В. С., Чебикіна Т. С. Господарське право України / за заг. ред. С. В. Несинової. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 564 с. URL:https://pidruchniki.com/15140205/pravo/bankivska_diyalnist_strahuvannya (дата звернення:28.03.2024).

56. Німецький фонд інвестує. NaChasi : веб-сайт. URL: https://nachasi.com/2019/08/15/nimechchyna-investytsii/ (дата звернення:29.03.2024).

57. Німецько-Український Фонд. Програма Федерального міністерства економіки і енергетики : веб-сайт. URL: https://ukraine.managerprogramm.de/%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4/ (дата звернення: 29.03.2024).

58. Нова наглядова рада Ощадбанку розпочала роботу. Мінфін : веб-сайт. URL: https://minfin.com.ua/ua/2021/06/20/38155856/ (дата звернення:05.04.2024).

59. Операції комерційних банків: підручник для студентів економічних спеціальностей / Котовська Р. Р. та ін. Київ, 2004. 500 с.

60. Основи банківської справи : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 410 с.

61. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» : URL https://www.oschadbank.ua.

62. Потійко Ю. Ще раз про кредит. Вісник НБУ. 2000. № 12. С. 47-49.

63. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник для студентів економічних спеціальностей. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с.

64. Рябініна Л. Теорія і практика кредитних відносин в Україні. Вісник НБУ. 2002. № 1. С. 26-29.

64. Щетинін А. І. Гроші та кредит. Вид. 4-те, переробл. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 378 с.

65. Щукін Л. М. Ефективність банківських кредитів у виробничій сфері. Агроінком. 2006. № 11-12. С. 24-30.